

Rapport fra fact-finding mission til Belarus

30. januar – 7. februar 2001

Udlændingestyrelse, Danmark og Utlendingsdirektoratet, Norge

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	4
2. HISTORISK BAGGRUND	6
3. MENNESKERETTIGHEDSSITUATIONEN	10
4. DEN POLITISKE OPPOSITION	12
<i>4.1 PARTISTRUKTUR OG KRAV TIL REGISTRERING</i>	<i>12</i>
<i>4.2 SANKTIONER FOR POLITISKE OG MENNESKERETLIGE AKTIVITETER</i>	<i>13</i>
<i>4.3 DET KOMMENDE PRÆSIDENTVALG</i>	<i>17</i>
5. PRESSEFORHOLD	18
6. RETSFORHOLD	22
7. FORHOLD FOR BØRN PÅ BØRNEHJEM	25
8. SEKSUELLE MINORITETER	26
9. ETNISKE GRUPPER	28
<i>9.1 BELARUSSERE</i>	<i>28</i>
<i>9.2 JØDER</i>	<i>28</i>
10. RELIGION	31
11. MILITÆRFORHOLD	32
12. REGISTRERING OG UDSTEDELSE AF DOKUMENTER	34
13. IND- OG UDREJSEFORHOLD	36

14. LITAUEN	38
15. KONSULTEREDE ORGANISATIONER OG PERSONER.....	39
<i>15.1 BELARUS.....</i>	<i>39</i>
<i>15.2 LITHAUEN</i>	<i>41</i>
16. BILAG.....	42
<i>BILAG 1: KORT OVER BELARUS.....</i>	<i>43</i>
<i>BILAG 2: KORT OVER BELARUS' DISTRIKTER</i>	<i>44</i>
<i>BILAG 3: LOV OM AFHOLDELSE AF DEMONSTRATIONER.....</i>	<i>45</i>
<i>BILAG 4: UDDRAG AF LOV OM PRESSEN OG ANDRE MASSEMEDIER.....</i>	<i>52</i>
<i>BILAG 5: LOV OM IND- OG UDREJSEPROCEDUREN I BELARUS.....</i>	<i>57</i>
<i>BILAG 6: CHARTER '97.....</i>	<i>61</i>

1. Indledning

Den danske Udlændingestyrelse og det norske Utlendingsdirektoratet foretog i perioden 30. januar til 7. februar 2001 en fælles fact-finding mission til Belarus i henhold til følgende kommissorium:

Delegationen skal i en fact-finding rapport efter møder med relevante myndigheder, internationale og nationale organisationer, advokater og NGO'er m.v. belyse forhold om følgende:

Den generelle situation for den politiske opposition samt

- partistruktur (legale og illegale partier) og krav til registrering
- oppositionspartiernes aktiviteter, herunder demonstrationer og uddeling af materialer med politisk indhold m.v. samt
- sanktioner og strafforhold i forbindelse hermed, herunder særlige udsatte grupper f.eks. profilerede partimedlemmer

Presse, herunder partipressen

Retssystem og retspraksis, herunder

- forsvarsrettigheder og forsvarsadvokaters forhold samt
- strafforhold, herunder tvangsindlæggelse på psykiatriske institutioner og dødsstraf
- klagemuligheder og korruption

Retshåndhævelse, herunder

- mishandlinger under afhøring, voldtægt, aftvingelse af tilståelser, krav om samarbejde med sikkerhedstjenester, konfiskering af dokumenter, forsvundne personer m.v.

Særlige sociale grupper, herunder børn på børnehjem

Homoseksuelle

Minoriteter, herunder jøder

Militærtjeneste, herunder genindkaldelse og sanktioner ved unddragelse og desertering samt eventuel militærtjeneste i fælles belarussisk og russisk militær, herunder risiko for tjeneste i Tjetjenien

Registrering og udstedelse af dokumenter

Ind- og udrejseforhold, herunder

- eventuelle problemer ved indrejse af afviste asylansøgere
- eventuel straf for at have søgt asyl i udlandet.

Desuden skal missionen ved møder med migrationsmyndigheder, kriminalpolitiet, internationale organisationer og ambassader i Litauen undersøge om særlige forhold gør sig gældende for, at baltiske statsborgere, der under angivelse af at være belarussiske statsborgere, søger asyl i Danmark og Norge.

Efter delegationens afrejse er det danske Udenrigsministerium og Den Danske Flygtningehjælp fremkommet med yderligere ønsker til kommissoriet:

Udenrigsministeriet har ønsket oplysninger om forholdene for de nationale demokratiske NGO'er, og

Dansk Flygtningehjælp har ønsket oplysninger om retsforholdene under varetægtsfængsling samt oplysninger om sproglige geografiske forhold.

Disse emner er så vidt det var muligt forsøgt besvaret ud fra det foreliggende kommissoriums rammer.

Delegationen afholdt møder i hovedstaden Minsk (der henvises til kort over Belarus i bilag 1) med myndigheder, to vestlige ambassader, internationale humanitære organisationer, nationale NGO'er, partier, journalister og repræsentanter for etniske og seksuelle minoriteter. Der henvises til listen over konsulterede organisationer og personer i afsnit 15, i hvilken enkelte kilder er nærmere beskrevet. De to vestlige ambassader og en international organisation ønskede at være anonyme. Ingen af de belarussiske nationale kilder udbad sig anonymitet.

I Litauen afholdt delegationen møder med UNHCR, de litauiske migrationsmyndigheder og den danske ambassade.

I kriterierne for udvælgelsen af kilder er indgået kildernes repræsentativitet, kompetence og viden i forhold til det emne, der blev undersøges. Dertil er søgt tilstræbt en vis bredde i kildegrundlaget, således at såvel myndigheder som internationale uafhængige organisationer og lokale organisationer m.v. er blevet inddraget. Til spørgsmål af juridisk karakter er der blevet inddraget organisationer med juridisk ekspertise. Dertil er der indhentet baggrundsoplysninger om kilderne fra relevante organisationer og samarbejdspartnere i hjemlandet og i udlandet, herunder Danmark. Antallet af kilder er blevet udvalgt efter emnets kompleksitet, og efter de tidsmæssige ressourcer delegationen havde.

Der er i rapporten ikke foretaget en ensretning af translitteration af navne og stednavne, som alt efter hvilken translitteration og fra hvilket sprog, russisk eller belarussisk, der anvendes, kan være forskellig.

2. Historisk baggrund

Belarus grænser mod nordvest til Letland og Litauen, mod vest til Polen, mod syd til Ukraine, og mod øst og nordøst til den Russiske Føderation. Befolkningen udgør 10,36 millioner, hvoraf belarussere udgør 77,9%, russere 13,2%, polakker 4,1%, ukrainer 2,9% og 1,9% forskellige minoriteter, herunder jøder. 80% af befolkningen er slavisk ortodokse og resten fordeler sig på katolikker især i grænseegnene mod Polen og Litauen, protestanter, jøder og muslimer. De officielle sprog er russisk og belarussisk. Landet er opdelt i seks distrikter og en kommune, nemlig hovedstaden Minsk.

Belarus har ikke før det blev uafhængigt af Sovjetunionen i 1991 været en selvstændig stat. Fra det 13. til det 16. århundrede hørte området under Litauen, hvorefter det blev indlemmet under Polen. I slutningen af 1800 tallet kom det under det russiske tsarriges kontrol. Med tsarstyrets fald i 1917 erklærede Belarus sig i december som en selvstændig republik, men Minsk var allerede i november blevet besat af den Røde Hær, så selvstændigheden nåede ikke at blive effektueret, inden landet blev indlemmet i bolsjevikernes Sovjetrusland. Belarus blev dog kort efter som led i bolsjevikernes bilaterale fredsaftale med Tyskland, og som led i Brest-Litovsk aftalen afstået til Tyskland. Med Tysklands nederlag og den 1. verdenskrigs afslutning ændrede situationen sig igen, og Belarus blev i slutningen af 1918 indlemmet i den sovjetiske union af socialistiske republikker, for i marts 1919 at blive forenet med Litauen i den socialistiske sovjetrepublik Libel. Bolsjevikernes mislykkede forsøg på at invadere Polen for at befri det polske proletariat i 1919 resulterede i polske troppers besættelse af det meste af Belarus, som indtil 1921 skiftevis blev besat af russisk og polsk militær. Med fredsaftalningen og indgåelsen af Riga Traktaten afstod Sovjetrusland de østlige belarussiske områder til Polen, hvor de forblev indtil indgåelsen af Stalin-Hitler pakten i august 1939. De belarussiske områder blev derefter genforenet og indlemmet som en autonom sovjetrepublik under Sovjetunionen indtil august 1991, hvor landet blev en selvstændig stat.

Under 2. verdenskrig var Belarus fra 1941 til 1944 besat af tyske tropper. Det skønnes, at knap 2,2 millioner mennesker mistede livet som følge af besættelsen, og at 80% af huse og bygninger og størstedelen af industrien og infrastrukturen blev destrueret. Krigen førte også til en ændring af det demografiske billede, idet det store jødiske mindretal næsten blev udryddet, og idet det store polske mindretal emigrerede til Polen.

Om end Belarus aldrig i historien har været en selvstændig nation, har der fra tidlig tid eksisteret et særskilt belarussisk sprog og en egen belarussisk kultur, som især har været båret af landbefolkningen. Ethvert tilløb til belarussisk nationalisme har i historiens løb været bekæmpet af de forskellige besættelsesmagter, således også af Sovjetunionen. I løbet af 1980'erne blev kravet om en genopliven af det belarussiske sprog dog mere og mere insisterende. I 1989 viste en undersøgelse, at kun 80% af de etniske belarussere havde belarussisk som deres modersmål. Resten kunne kun tale russisk. Kun 35% blev undervist på belarussisk, og i de større byer blev der udelukkende undervist på russisk. I 1989 stiftedes det nationalistiske parti, Partija Belaruskaja

Narodnaja Frontu "Adradžeńnie", Belarussian Popular Front "Adradžeńnie" (BNF), som på sit program havde en styrkelse af det belarussiske sprog, og som førte til, at det Øverste Sovjet i januar 1990 gjorde belarussisk til statens officielle sprog i stedet for russisk, og som indførte belarussisk i undervisningen.

Ved valget til det Øverste Sovjet i marts 1990 lykkedes det BNF at få indvalgt 30 repræsentanter via fælleslisten med den belarussiske demokratiske blok. Blokken bestod af en række oppositionspartier, som tilsammen vandt 1/3 ud af de i alt 310 pladser. Med denne ændrede sammensætning vedtog det belarussiske Øverste Sovjet i juli 1990 en erklæring om suverænitet. Erklæringen forblev dog symbolsk, og en folkeafstemning i 1991 viste, at flertallet (83%) af befolkningen ønskede en ny union med Rusland. Først efter det mislykkede kup i Moskva i august 1991 erklærede Belarus sig formelt uafhængig. Stanislau Šuškevič blev indsat som formand for det Øverste Sovjet, og dermed som leder af Belarus.

I slutningen af året 1991 underskrev Belarus sammen med Rusland og Ukraine den såkaldte Minsk aftale, hvorved Sammenslutningen af Uafhængige Stater, nemlig SNG blev grundlagt. I 1993 tilsluttede Belarus sig aftalen om SNG's kollektive forsvar samt aftaler om økonomisk samarbejde. I april dannede Belarus og Rusland en monetær union, og i marts 1996 indgik Belarus sammen med Kasakhstan, Kirgisistan og Rusland en toldunion. I april 1996 blev den monetære union mellem Belarus og Rusland forstærket med en aftale om at danne en forening af suveræne republikker med det mål at styrke den politiske, militære og økonomiske integration, og aftalen blev i april 1997 styrket ved indgåelsen af en unionsaftale mellem de to lande. Målet var at skabe grundlag for en sammenslutning af Belarus og Rusland og at skabe et grundlag for en fælles valuta, infrastruktur og forsvar. Det øverste organ for unionen blev det Øverste Råd, som ledes af de to landes præsidenter, og som består af stats- og regeringsledere. Dertil blev der oprettet en eksekutivkomite og et parlament. På parlamentets første møde i juni 1997 blev det vedtaget, at anvende den tidligere sovjetiske nationalhymne som den nye unions nationalhymne. I år 2000 indsattes den russiske forretningsmand Pavel Borodin som statssekretær for unionen. Han blev i januar 2001 arresteret i USA på anmodning af de schweiziske myndigheder, som mistænkte ham for korruption og hvidvaskning af penge i Schweiz. Sagen vakte megen opmærksomhed og diskrediterede unionen, som i forvejen var blevet heftigt kritiseret af den belarussiske opposition.

Interne magtkampe, udbredt konservatisme og uvilje til at gennemføre reformer forhindrede landet i at få gennemført reformer. Valg til det Øverste Råd samt vedtagelse af en valglov blev udskudt, privatisering og økonomiske reformer blev ikke igangsat, massemedierne vedblev med at være statsejede, og en ny forfatning blev først vedtaget i marts 1994. Den nye forfatning, som i hovedsagen var baseret på den gamle sovjetiske forfatning, foreskrev et præsidentembede, hvor præsidenten skulle vælges ved direkte valg. Præsidentvalget blev afholdt i juni og juli 1994. Til valget opstillede fire kandidater, nemlig Vyacheslau Kebich, formand for Ministerrådet, Stanislau Šuškevič, der i januar 1994 var blevet frataget sin post og blevet erstattet med den tidligere politichef Myacheslau Hryb (Gryb), Zianon Paznyak, lederen af BNF og Alexandr Grigo'evič Lukašenko, den tidligere leder af det Øverste Råds kommission for antikorrupktion. Valget blev vundet af Lukašenko med cirka 85% af stemmerne ved anden valgrunde. Med Lukašenko blev den konservative og russiskorienterede kurs cementeret.

Valget i maj 1995 til det Øverste Råd fandt sted samtidigt med, at der blev afholdt et valg om en styrkelse af præsidentens magt, om tættere integration med Rusland og om genindføre russisk som

statens officielle sprog. Forslagene blev vedtaget. Valgdeltagelsen til det Øverste Råd var imidlertid så lav, at kun 18 kandidater i første runde opnåede flertal, således at 242 pladser ud af 260 forblev ubesat. Ved anden runde blev yderligere 101 kandidater indvalgt, men først ved efterfølgende valg i november blev det fornødne antal repræsentanter valgt, således at forsamlingen i henhold til forfatningen var funktionsdygtig. Da især valgdeltagelsen havde været lav i de distrikter, hvor BNF var stærkest, bevirkede det, at BNF mistede alle sine tidligere 30 rådsmedlemmer, og nu ikke længere var repræsenteret i det Øverste Råd. Ingen af partierne vandt flertal, men det største party blev Communist Party of Belarus, og af de repræsenterede partier anses kun United Civil Party og Social Democratic Party, Hramada, som demokratisk orienterede.

Valgresultatet blev tilskrevet belarussernes frygt for nedgang i økonomien, inflation, arbejdsløshed som følge af markedsøkonomi og privatisering, og stigende kriminalitet, som det var set i andre af de tidligere sovjetrepublikker.

En svag parlamentarisk forsamling gjorde det muligt for Lukašenko at tiltage sig mere og mere magt. De hemmelige tjenester, herunder KGB, som var forblevet uændret, blev underlagt præsidentens direkte kontrol, samtidigt med at han oprettede sin egen tjeneste, nemlig *Control Service of the Office of the President*, som skulle beskæftige sig med økonomisk kriminalitet. De offentlige massemedier blev ligeledes underlagt præsidentens kontrol. Desuden indførtes et såkaldt ”vertikalt præsidentskab”, hvorefter præsidenten selv udnævnte statens embedsmænd. Samtidigt forsøgte alle ikke oppositionelle eller politisk uafhængige organisationer ulovliggjort, og lederen af BNF, Paznyak, måtte flygte til USA. Parlamentets trusler om at indlede undersøgelser om lovligheden af præsidentens dekretter og menneskerettighedssituationen i Belarus førte til, at præsidenten udskrev en folkeafstemning om et forfatningstillæg, der skulle give præsidenten mere magt, og som ville forlænge hans embedstid til 2001. Desuden skulle der stemmes om et parlamentarisk system bestående af to kamre til erstatning for det Øverste Råd. Forfatningsdomstolen afsagde kendelse om, at et valgresultat ikke kunne være juridisk bindende. Premierministeren Michail Chigir, der var blevet indsat i 1994, blev efter at have kritiseret præsidenten fyret.

Folkeafstemningen fandt sted den 9. november 1996, hvor efter officielle angivelser 84% af de valgberettigede med 70,5% vedtog præsidentens forslag. Forud var de uafhængige radiostationer blevet lukket, og den uafhængige avis *Naša Niva*, der blev trykt i Litauen, fik sit oplag konfiskeret. Valget blev heftigt kritiseret af blandt andet Europarådet og OSCE, hvor sidstnævnte havde nægtet at sende valgobservatører, og parlamentets observatører berettede om omfattende valgsvindel.

Det øverste Råd blev straks efter valget nedlagt og erstattet af Repræsentanternes hus, der består af 110 medlemmer og Republikrådet, der består af 64 medlemmer. Ingen af de tidligere medlemmer af det Øverste Råd blev genindsat i Republikrådet. 50 af dem oprettede i stedet en slags skyggekabinet, nemlig Den Offentlige Koalitionsregering – det Nationale Økonomiske Råd.

Undertrykkelsen af politiske modstandere fortsatte efter valget. Der blev indført nye restriktioner i forhold til at afholde demonstrationer, flere journalister, der arbejdede for det russiske ORT, blev arresterede og fængslet, udenlandske korrespondenter skulle forny deres akkreditering, og SOROS

Foundation¹, som støttede demokratiske og humanitære organisationer, blev tvunget til at lukke. I januar 1998 blev to drenge fra BNFs ungdomsorganisation idømt op til to års fængsel for at have malet graffiti med antislogans mod præsidenten, og nye presselove førte til konstant chikane mod journalister. Belarussisk blev ikke længere anvendt som officielt sprog og blev i stedet synonymt med opposition.

Lokalvalgene i april 1999 blev boykottet af oppositionen. Internationale observatører kritiserede valget, og der blev især sat spørgsmålstegn ved valgdeltagelsesprocenten på 66,9, som det officielt blev oplyst, hvorved der kunne sættes spørgsmålstegn om valgets gyldighed.

Ifølge forfatningen af 1994 skulle der have været afholdt præsidentvalg i juni, juli 1999. I henhold hertil krævede det tidligere Øverste Råds centrale valgkommission afholdt et præsidentvalg, og Rådet satte datoen den 16. maj 1999. Til valget opstillede to kandidater, nemlig den eksilerede Paznyak, formand for BNF, og den tidligere premierminister Michail Chigir. Chigir blev imidlertid arresteret i april og anklaget for embedsmisbrug (han blev først løsladt i januar 2000), ligesom flere af kommissionens medlemmer blev arresteret. Da det ikke var muligt at organisere valglokaler, gik aktivister i stedet fra hus til hus og indsamlede valgsedler. I erkendelse af, at valget ikke kunne gennemføres regulært erklærede valgkommissionen imidlertid valgresultatet for ugyldigt, og formanden for valgkommissionen Syamon Sharetski flygtede til Litauen.

I 1999 forsvandt under uafklarede omstændigheder flere af præsidentens kritikere, herunder den tidligere indenrigsminister Yuri Zakharenko, Tamara Vinnikova, leder af centralbanken, og Viktor Gonchar, en uafhængig udgiver.

Den 15. og 29. oktober 2000 afholdtes parlamentsvalg i henhold til forfatningen af 1996. Da denne efter heftig kritik ikke er anerkendt af det internationale samfund er heller ikke valgene blevet anerkendt. OSCE sendte derfor heller ingen observatører. OSCE/ODIHR udtalte om valgprocessen, at den ikke har levet op til internationale standarder. Den politiske opposition boykottede valgene ud fra den samme argumentation, og ud fra at man ikke gennem valgdeltagelse ville legitimere det kommende parlament. Af de valgte repræsentanter er ifølge den belarussiske valgkommissions hjemmeside² kun 16 repræsentanter for et parti, nemlig Agrarian Party, Belarussian Social-Sports Party, Communist Party of Belarus³, Republican Party of Labour and Justice, og Party of Peoples Accord (Partii Narodnogo Soglasija), resten er partiløse⁴.

Ifølge forfatningen fra 1996 skal der i år 2001 afholdes præsidentvalg. Datoen er endnu ikke fastlagt.

¹ Soros Foundation er center for en række tilknyttede NGO'er, herunder Open Society, som alle finansieres af den amerikanske finansmand og filantrop George Soros, jfr. <http://www.osi.hu/>

² <http://www.rec.gov.by/indexie50.html>,

³ Der findes to kommunistiske partier i Belarus, nemlig ovennævnte Communist Party of Belarus (KPB) og Party of Communists of Belarus, hvor sidstnævnte er et oppositionsparti.

⁴ De kilder, der er anvendt til det historiske afsnit er følgende: Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States 1999 samt ibid. 2000, London hhv. 1999 og 2000.

3. Menneskerettighedssituationen

Om den generelle situation i Belarus vurderede OSCE, at siden vedtagelsen af forfatningen fra 1996 har hele den politiske magt været koncentreret i hænderne på præsidenten. Denne udøver sin magt i en slags vertikal struktur som inddrager alt og alle. Systemet kan dog ikke, mente OSCE, sammenlignes med det tidligere sovjetiske system, men med de østeuropæiske kommunistiske systemer, idet der her eksisterede flere partier, om end kommunistpartierne havde monopol på magten. De øvrige partier kunne eksistere uden problemer, blot de ikke agerede som oppositionspartier. Da der ikke er gennemført økonomiske reformer eller taget skridt mod en mere omfattende privatisering er alle fabrikker og størstedelen af virksomhederne fortsat statsejede. Alle belarussiske borgere er derfor på den ene eller anden måde via deres arbejde eller økonomi afhængigt af systemet. Belarusserne, hvoraf 70% ifølge OSCE er urbane, veluddannede og tilhører middelklassen, ejer således heller ikke ejendom. Da Belarus under sovjettiden var det økonomisk mest veludviklede republik, og belarusserne de mest velstående inden for Sovjetunionen, har belarusserne ifølge OSCE i vid udstrækning accepteret styret ud fra, at de hellere vil have systemet og olie fra Rusland end uafhængighed, kulde og fattigdom.

En vestlig ambassade mente, at Belarus ikke er et samfund, der kan karakteriseres som frit og retfærdigt. Dog mente ambassaden, at det kun er den politiske opposition og menneskerettighedsorganisationerne, der har problemer i forhold til systemet, medens almindelige borgere ikke rammes af systemets repressalier, men at de har økonomiske problemer. Ambassaden konkluderede, at man derfor ikke kan sige, at Belarus generelt er et problematisk land.

Situationen er ifølge Charter '97 problematisk. Organisationen mente, at det er vanskeligt at sige, på hvilket område, der sker flest brud på menneskerettighederne. Primært sker der dog brud på det politiske område i forhold til oppositionen. Dertil forekommer forfølgelse af den uafhængige presse, private trykkerier, NGO'er og de frie fagforeninger, og i princippet kan alle, der er imod det herskende politiske system, blive ofre for myndighedernes forfølgelse. Det civile samfund er under pres, og alle NGO aktiviteter anses som antistatslige aktiviteter. På alle statsinstitutioner og statsejede virksomheder sidder der politiske kommissærer, som fungerer i lighed med de tidligere politiske kommissærer under kommunismen, som udøvede ideologisk sindelagskontrol. Også udenlandske humanitære organisationer bliver overvåget, idet der for tre år siden blev oprettet et statsligt kontor, der kontrollerer al humanitær hjælp udefra. Charter '97 vurderede, at situationen op til præsidentvalget i efteråret 2001 vil blive forværret.

Belarusian Helsinki Committee anførte, at situationen i landet er anderledes end i andre postkommunistiske lande, idet der i ingen af de andre lande som i Belarus forekommer brud på menneskerettighederne med hensyn til såvel demokratiet som retssystemet. Belarusian Helsinki Committee mente, at de demokratiske normer brydes. Ved valget i oktober 2000 til nationalforsamlingen blev der konstateret uregelmæssigheder, men det har ikke været muligt at strafforfølge for valgfusk. Samme situation fandt sted i 1999 til lokalvalgene. Menneskerettighederne, der er sikret ved forfatningen, overholdes ikke og der sker brud på alle

områder. Således er demonstrationer ifølge komiteen henvist til at blive afholdt bestemte steder uden for byerne. Da massemedierne er statslige, og derfor ikke udtrykker anden opfattelse end systemets, er demonstrationer vigtige. Belarusian Helsinki Committee anførte endvidere, at det gamle sovjetiske system med hjernevask er blevet genindført i Belarus, idet hver statsvirksomhed har ansat en politisk sekretær, der kommer fra præsidentens administration, og som betales af virksomhedens ansatte.

Oppositionspartiet Party of Communists of Belarus anså ikke Belarus som en retsstat, men som et diktatur, hvor folkets rettigheder krænkes, hvor borgerlige frihedsrettigheder er fraværende, og hvor de demokratiske normer brydes. Ved sidste parlamentsvalg blev der begået valgsvindel. Ud af 110 kredse opnåedes der ikke valg i de 42, da valgdeltagelsesprocenten var under 50. Alligevel figurerede alle kredse i resultaterne. Partiet tilføjede, at forholdene dog kunne være værre, idet der i Belarus ikke findes koncentrationslejre. Partiet mente heller ikke, at der sker fængslinger af rent politiske årsager.

Ifølge den politiske NGO Vesnia mener det officielle Belarus ikke, at der er brug for NGO'er til beskyttelse af menneskerettighederne. Vesnia mente selv, at sådanne organisationer er ryggraden i det belarussiske samfund, idet krænkelserne, da præsidenten ikke vil opgive sin magt, vil tiltage. Vesnia mente endvidere, at situationen de sidste måneder i forbindelse med det kommende præsidentvalg er blevet forværret. Som NGO har Vesnia således for nyligt fået advarsler om, at foreningens aktiviteter ikke er i overensstemmelse med reglerne. Vesnia har inddraget OSCE og andre internationale organisationer i sagen, og foreløbig har myndighederne ikke foretaget yderligere skridt mod Vesnia. Lederne af Vesnia bliver regelmæssigt arresteret.

Parlamentets Kommission for Menneskerettigheder, der består af en leder og seks specialister, og hvoraf to medlemmer er valgt af parlamentet, forklarede, at den beskæftiger sig med menneskerettighedsforhold inden for religion, politik, faglige- og arbejdsmæssige spørgsmål, minoriteter og massemedier. Derudover anså kommissionen det som sin hovedopgave at forbedre Belarus' ry i udlandet med hensyn til menneskerettighederne i landet. Kommissionen mente ikke, at der er menneskerettighedsproblemer i Belarus i henhold til menneskerettighedsdeklarationen, og den mente derfor også, at beskyldninger fra udlandet om krænkelser af menneskerettighederne i Belarus savner konkret indhold og fremsættes generelt. Den mente således også, at retssager om politiske forhold er åbne for offentligheden. Der findes dog ifølge kommissionen problemer i forbindelse med økonomien, idet Belarus med hensyn til levestandarden i verdenssammenligning kun ligger på 60. pladsen. Dertil er der problemer med boligforholdene, uddannelse og sundhed.

4. Den politiske opposition

4.1 Partistruktur og krav til registrering

Alle ikke statslige organisationer skal for at være lovlige og for at kunne arbejde aktivt registreres, og jævnligt stilles der krav om genregistrering. Parlamentets menneskerettighedskommission anførte, at der er registreret over tusinde forskellige foreninger og 25 politiske partier.

Belarusian Helsinki Committee anførte, at organisationer, herunder partier og menneskerettighedsorganisationer, der ikke er registreret, ifølge loven ikke eksisterer, og hvis medlemmer fra ikke-registrerede organisationer og partier er aktive, risikerer de arrestationer, konfiskering af ejendom og straffesager.

Party of Communists of Belarus forklarede, at et parti for at blive registreret skal have 1.000 stiftende medlemmer og organisationsstrukturer i mindst fire af landets seks distrikter samt i hovedstaden Minsk. Dertil kommer, at et partis statutter ikke må indeholde elementer, der krænker forfatningen eller landets love. Belarusian Helsinki Committee angav, at registreringskravene bevirkede, at oppositionspartierne var tvunget til at ensrette deres statutter, hvorved ideologiske forskelle udviskedes. Partierne skal fremlægge lister over deres medlemmer og deres medlemmers telefonnumre. Desuden er de underkastet finansiel kontrol.

Party of Communists of Belarus blev i 1992 nægtet registrering, hvorefter det anlagde sag ved højesteretten. Partiet vandt sagen, men mente ikke, at dette i dag ville være muligt. Et registreret parti skal ikke genregistrere for at kunne opstille til valg.

I januar 1999 skulle alle partier ifølge et dekret fra præsidenten genregistreres. Ud af 36 partier lykkedes det kun 17 at blive genregistreret.

Kun fem partier er repræsenteret i Republikrådet og Repræsentanternes hus, nemlig Agrarian Party, Belarussian Social-Sports Party, Communist Party of Belarus, Republican Party of Labour and Justice, og Party of Peoples Accord (Partii Narodnogo Soglasija). Resten af partierne er i opposition, og blandt dem er kun få politisk aktive.

Blandt disse partier er Belarusian Popular Front, (*Belaruskaja Narodnaja Front*, BNF), som ledes af Vincuk Viačorka, United Civil Party, der ledes af Anatol Liabedzka, Belarussian Social-Democratical Party Hramada, der ledes af Stanislau Šuškevič, Belarussian Women's Party Nadzeya, der ledes af Valentina T. Polevikova og Party of Communists of Belarus, der ledes af Sergey I. Kalyakin.

Ifølge OSCE udsættes partier for chikane ved at skulle genregistrere, ved hård beskatning og ved at blive idømt bøder. Belarusian Helsinki Committee anførte, at partier udsættes for uforklarlige indbrud, som politiet ikke efterforsker, og konfiskeringer i forbindelse med ransagninger. Partier er objekt for advarsler, der ved tredje gang kan føre til retssager og lukning. Belarusian Helsinki Committee mente endvidere, at organisationen har dokumentation på, at KGB har infiltreret oppositionspartierne.

United Civil Party forsøgte at anlægge sag mod præsidenten for bagvaskelse. Sagen blev afvist ved domstolen med den begrundelse, at udtalelsen var et element i den politiske debat.

Party of Communists of Belarus anførte, at partiet i lang tid ikke kunne afholde de ifølge statutterne nødvendige møder, da de ikke var muligt at leje en sal. Enten ville udlejerne ikke leje ud til et oppositionsparti eller også var der problemer med f.eks. brandsikkerheden.

Kandidater til parlamentet udnævnes og opstilles af kollektive organer, som f.eks. kan være partier, fagforeninger eller kollektive landbrug. En kandidat, der er opstillet af et parti, skal ifølge Party of Communists of Belarus kunne fremvise 1.000 underskrifter fra borgere, som støtter vedkommendes kandidatur, og der må kun opstilles én kandidat for hvert distrikt. Dog forholder det sig sådant, at hvis der viser sig fejl i over 5% af underskrifterne, bliver alle underskrifterne erklæret ugyldige. Partiet mente, at myndighederne skaber mange formelle hindringer for at nægte registrering, at blot et forkert komma er nok til at processen må starte forfra. Således trues også underskriverne ved, at de gentagne gange af myndighederne udspørges, om de virkelig har underskrevet etc. Ved lokalvalget i 1999 havde partiet dog blot små problemer med registreringen af dets kandidater, idet 71 ud af 75 kandidater blev anerkendt. Fire kandidater blev afvist angiveligt på grund af problemer med deres selvangivelser.

Ved præsidentvalg gælder dog andre regler. Således kan en præsidentkandidat ikke opstilles af et parti, men kun af "folket", og en præsidentkandidat skal indsamle 100.000 underskrifter for at kunne opstille.

4.2 Sanktioner for politiske og menneskeretlige aktiviteter

OSCE anførte, at alle borgere inklusive deres familier, som er involveret i aktiviteter, der går imod den officielle politik, udsættes for pres eller sociale trusler. Demonstranter og politisk aktive kan blive arresteret, men arrestation anses ikke for at være så alvorligt som de sociale konsekvenser, der kan være fyringer og for unge mennesker bortvisning fra deres studiepladser.

Ifølge **Vesnia** er alle, der deltager i oppositionens aktiviteter, udsat for legalt eller illegalt pres, og illegalt pres kan være fingerede færdselsulykker, telefontrusler eller bortførelser.

Arrangører af demonstrationer kan ifølge Vesnia blive arresteret og efterfølgende blive straffet. Første gang straffes med arrestation på mellem tre til ti dage, eller med bøde på minimum 540 USD, hvilket svarer til cirka 100 månedlige minimumslønninger. Den form for straf anses for at være den alvorligste, da dette er mange penge i Belarus. Anden gang straffes med arrest op til 50 dage eller med bøde på op til 1100 USD. Mange arrangører har været udsat for dette flere gange, og har derfor også problemer med familien på grund af økonomien. Hvis der har været konfrontationer ved en demonstration, kan der også straffes efter straffeloven, og i så fald efter bestemmelserne om forstyrrelser af den offentlige lov og orden. (Jfr. loven om afholdelse af demonstrationer i bilag 3.)

Over for demonstrationsdeltagere anvendes ifølge Vesnia udelukkende administrative forholdsregler, f.eks. bliver det mere og mere almindeligt, at studenter bliver bortvist fra deres uddannelsesinstitutioner. I nogle tilfælde har Vesnia kunnet hjælpe de enkelte studerende til at forsætte deres studier i udlandet, f.eks. i Tjekkiet, og således er organisationen i øjeblikket ved at forberede en udsendelse af cirka 40 studenter.

Charter '97 oplyste, at unge mennesker, der har deltaget i demonstrationer, arresteres og udsættes for mishandling under politiets varetægt, og at de efterfølgende kan risikere at blive udelukket fra deres studier.

OSCE forklarede, at demonstranter bærer hætter for ikke at blive genkendt. Dette har den negative effekt i offentligheden, at de fremstår som ballademagere.

Belarusian Helsinki Committee anførte, at partiledere såvel som almindelige partimedlemmer (*rank & file members*) alle er ofre for administrative forholdsregler. Det forekommer dog også, at der indledes straffesager, og at dette efterfølgende fremgår af straffeattesten. Ved arrestation kan en person tilbageholdes en begrænset tid, men denne kan forlænges. Helsinki Komiteen har i flere af sådanne tilfælde måttet intervenere, og har vundet sagerne. Bøder er gennemsnitlig af størrelsesordenen 60 UDS, men kan være helt op til 1500 UDS. Dette er en overordentlig stor sum penge og andrager mere end en årsindtægt. Da folk som regel ikke kan betale, foretages der i stedet konfiskering af ejendom. Der opereres med *administrative prejudice*, hvorefter en person, der anden gang begår en administrativ forseelse, kan blive mødt med en straffesag.

Charter '97 anførte, at myndighederne kan finde alle mulige årsager til at chikanere politisk aktive. De kan f.eks. risikere fyringer, eller der lægges pres på dem, for at de skal opgive deres stillinger. En fyring har ikke konsekvenser for den fyredes øvrige sociale rettigheder såsom adgang til sundhedsvæsenet, men da mange virksomheder har sundhedsklinikker, vil den fyrede ikke kunne gøre brug af disse. Medlem af Charter '97 og parlamentsmedlem af det tidligere Øverste Råd, Lumila Gryaznova, forklarede, at hun blev fyret fra sin stilling som lektor på universitetet, ligesom alle øvrige medlemmer af det tidlige Øverste Råd mistede deres arbejde. Hun havde deltaget i frihedsmarchen i år 2000, men blev anklaget for at være organisatoren af marchen. Hun blev idømt en bøde af en størrelsesorden, som hun ikke havde nogen mulighed for at kunne betale. Det medførte, at hendes bolig blev konfiskeret, og med den mistede hun sin registrering i Minsk. Hun undgik at blive arresteret, idet kvinder med børn under 15 år ifølge den belarussiske lovgivning ikke kan fængsles. Lumila Gryaznova oplyste, at arbejdsløshedsydelsen er på to USD om måneden, at den gennemsnitlige indtægt til sammenligning er på månedlig 40 USD, og pensionen på mellem 15-20 USD.

OSCE anførte, at profilering hverken er en beskyttelse eller en særlig risiko. Højerestående partimedlemmer kan forsvinde, dø, eller de får lov til at være aktive, men livet gøres surt for dem. De udsættes for vilkårlig magt ved f.eks. at blive idømt administrative bøder, ved administrative beslaglæggelser af ejendom og ved retssager, som indstilles og derpå genoptages eller de konfronteres med nye sager. Generelt udsættes partiledere for mere administrativ chikane end almindelige medlemmer, f.eks. bliver de oftere udsat for kontrol af deres indtægter. Samtidigt mente OSCE, at de personer, der er forsvundet, fængslet eller har måttet søge asyl i udlandet, alle er personer, som via deres arbejde eller politiske poster har været tæt på præsidenten. Dette blev bekræftet af Charter '97, men organisationen mente ikke, at det forhold alene var årsagen til deres problemer.

Charter '97 mente, at menneskerettighedsaktivister og politisk aktive kan opnå en slags beskyttelse ved at være profilerede og kendte af det internationale samfund. Således blev det tidligere medlem af det Øverste Råd, Vladimir Kudinov, løsladt fra fængslet, efter at hans sag blev kendt i

offentligheden. Charter '97 mente således også, at det kunne nytte, at afholde en pressekonference, hvis en politisk aktiv følte sig truet.⁵

En international organisation, der ønskede at være anonym, anførte, at for oppositionsmedlemmer, der har stået tæt på Lukašenko, og som er forsvundet, kan det være et spørgsmål om liv eller død. Laverestående oppositionsmedlemmer har ingen rettigheder, og de kan udsættes for at blive mishandlet, arresteret eller idømt bøder.

Den tidligere premierminister og kommende præsidentkandidat **Michail Chigir** forklarede, at han blev fængslet uden at vide hvorfor.⁶ Da hans sag endelig kom for retten, viste det sig, at der ikke var nogen beviser, hvorfor den blev sendt videre med anmodning om yderligere efterforskning, selvom dette efter den nye straffelov ikke er muligt. Chigir er ikke bekymret for efterforskningen, da der vil ikke kunne findes noget. For at kunne forhindre ham i at opstille som præsidentkandidat, skal der inden valget været faldet en dom, men Chigir mente ikke, at sagen når at komme for retten før valget, og desuden vil den kunne appelleres. Han er nu blevet mødt med en ny sag, idet de belarussiske skattemyndigheder anklager ham for ikke at have betalt skat til den Russiske Føderation af indtægter, han har haft i Moskva. Chigir forklarede, at han imidlertid havde betalt skat af disse indtægter til den belarussiske stat, hvilket han senere fandt ud af, han var fritaget for, idet han opholdt sig i Moskva i mere end et år. Han har nu krævet sine penge tilbage af den belarussiske stat. Chigir mente generelt, at folk, som er politisk aktive, er bange. De bliver filmet ved demonstrationer og indkaldt til samtaler eller på anden måde intimideret.

Stanislau Šuškevič, formand for **Belarussian Social-Democratical Party Hramada**, fortalte, at han personligt bliver administrativt chikaneret ved, at han blot får udbetalt 75% svarende til i alt 3.192 rubler månedligt (ca. 2,5 USD) af den pension, han er berettiget til. For sine forskningsaktiviteter har han tidligere fået udbetalt et månedligt beløb på 10 USD, men dette beløb er nu også blevet frataget ham. Endvidere har han haft problemer med at få fornyet sit pas, og hans ansøgning herom blev behandlet med stadige udsættelser, hvilket forhindrede ham i at rejse til Polen som gæsteprofessor. Først efter intervention fra ambassadørerne fra Tyskland, USA og Schweiz blev passet udstedt.

Formanden Anatol Liabedzka for **United Civil Party** fortalte, at partiets viceformand, der er forretningsmand, efter fire års fængsel for nyligt er blevet løsladt. Han blev arresteret i 1996 efter at have underskrevet et krav om, at præsidenten blev stillet for en rigsret. En anden forretningsmand, Andrei Klimov, der er anklaget for ulovlige forretningsaktiviteter, er derimod fortsat fængslet. Han kan dog blive løsladt, hvis han betaler 100.000 USD, hvorfor hans hustru forsøger at rejse disse penge. Der er flere lignende sager, og sagen om den belarussiske kameramand Dmitry Zavadsky, der arbejdede for den russiske TV-kanal ORT, og som forsvandt sporløst i juli 2000, er et bevis på, mener formanden Anatol Liabedzka, at præsidentens sikkerhedstjenester er involveret. Formanden mener endvidere, at der er hundredvis af eksempler på folk, der i forbindelse med deres politiske

⁵ Imod forventning ønskede således heller ingen af missionens lokale kilder ud fra denne argumentation anonymitet ved citering i missionsrapporten.

⁶ Michail Chigir blev af Amnesty International anerkendt som *Prisoners of conscience*.

aktiviteter, har haft problemer med myndighederne. Den mest normale sanktion er dog bøder, f.eks. 500 USD for at deltage i en *picket*.⁷

Formanden Vincuk Viačorka for **Belarusian Popular Front "Adradžeńnie"** mente, at der er en tendens til, at politisk aktive bliver overfaldet og slået af ukendte personer. Dette skete for en teaterdirektør, der var blevet fyret fra sin stilling. I protest med fyrringen forlod også skuespillerne teatret, og som hævn blev teaterdirektøren overfaldet. Der forekommer tyveri af udstyr, herunder PC'ere og kopimaskiner m.m. hos NGO'er, og det kan ske op til ti gange på en måned. BNF vurderede, at der står hyrede kriminelle bag. Politiske ledere bliver arresteret og der begås indbrud hos dem. Myndighederne holder øje med aktivister på alle niveauer også på landet.

Formanden, Sergey I. Kalyakin, for **Party of Communists of Belarus**, forklarede, at myndighederne udøver socialt pres på medlemmerne og deres familier, som er afhængige af arbejdsindtægter. Det er derfor hændt, at partiet, som har få fuldtidsansatte, har måttet ansætte nogen i en stilling for at beskytte dem mod sociale repressioner. I perioden mellem 1996-98 mistede partiet 5.000 medlemmer, idet de blev udsat for socialt/administrativt pres. En viceformand blev advaret om ikke at fortsætte sine politiske aktiviteter, i modsat fald ville han blive fyret fra sit civile arbejde. I dag er han arbejdsløs, og trods sine efterspurgte kvaliteter (han er ingeniør), tør ingen arbejdsgiver ansætte ham, da han er en kendt politisk aktivist. Arbejdsgiverne gør dette frivilligt uden pres fra myndighedernes side. Det er almindelige partimedlemmer, der står for det organisatoriske, og det hænder, at de får problemer med myndighederne. Partiet har dog kontakt til individuelle myndigheds personer og kan forhandle med dem f.eks. i forbindelse med et partimedlems arrestation, idet ikke alle myndigheds personer går ind for systemet. Således har lederen af partiet en gang haft problemer i forbindelse med en demonstration, hvor han istedet for en kriminalsag blot fik en verbal reprimande.

Vesnia forklarede, at de politisk aktive og NGO'erne har etableret en slags økonomisk beskyttelsessystem, hvorefter alle bøder dækkes af Vesnia. Vesnia ønskede dog ikke at oplyse, hvor den får sine midler fra. Lumila Gryaznova fra Charter '97, som blev fyret fra sit arbejde, bekræftede, at hun og andre politisk aktive, der står i samme situation, får økonomisk støtte fra forskellige organisationer og tidligere kollegaer.

En international organisation, der ønskede at være anonym, anførte, at tilværelsen for politiske aktivister trods forholdene er tåleligt, idet de har deres netværker og støttegrupper, og trods det pres, myndighederne lægger på dem, fortsætter de deres aktiviteter ud fra, at det at overleve er en test. Den internationale organisation ser ingen grund til, at de skulle søge asyl i udlandet.

Vesnia, der angiver at foretage en 100% monitorering af de politiske forhold i Belarus, mener at den kender alle personer, der udsættes for retslige eller administrative midler på grund af deres politiske aktiviteter, og derfor også kender sådanne personer, der tvinges til at flygte ud af landet og søge asyl. Personer, der er nød til at flygte, bliver af Vesnia forsynet med dokumentation til støtte for deres asylansøgninger. Antallet af sådanne personer er ifølge Vesnia ikke mange, foreløbigt har

⁷ Ifølge den belarussiske lov: *On Gathering, Meetings, Street Processions, Demonstrans and Picketing* fra december 1997 defineres pickets som en borgers eller en gruppe af borgeres offentlige tilkendegivelse om bestemte forhold. Loven er vedlagt som bilag .

det kun drejet sig om tre personer. Vesnia anbefaler udenlandske asylmyndigheder at søge kontakt til organisationen såfremt visse forhold ved en asylansøger ønskes verificeret.

4.3 Det kommende præsidentvalg

Senest i september 2001 skal der ifølge forfatningen af 1996 afholdes præsidentvalg. Ifølge samme forfatning skal den nuværende præsident fastsætte en valgdato. Dette er endnu ikke sket.

Præsidentkandidaten Michail Chigir, oppositionspartierne Belarusian Popular Front (BNF), United Civil Party, Belarussian Social-Democratical Party Hramada, Belarussian Women's Party Nadzeya og Party of Communists of Belarus, NGO'erne Vesnia og Charter '97 var alle usikre på, hvornår valget ville finde sted, om det ville finde sted, og om det ville blive gennemført uden valgsvind. Kilderne mente, at der var forskellige scenarier: At præsidenten ved et tillæg til forfatningen ville lade sig vælge af parlamentet: At valget gennemføres, og at det vil være præget af valgsvind: At valget gennemføres i sommerperioden: At præsidenten gennemfører valget, men taber. I sidstnævnte tilfælde vil det ifølge Vesnia kunne føre til indsættelse af militæret, idet Lukašenko som forhenværende præsident vil frygte en eventuel retsforfølgelse, som det sker for Milosevic, Pinochet eller senest for statssekretæren for den Belarussiske og Russiske Union, Pavel Borodin. Michail Chigir mente dog, at selv om præsidenten ikke i øjeblikket bekymrer sig om sin legitimitet, er Rusland i forhold til Vesten bekymret, og derfor vil Lukašenko være tvunget til at stille sig et valg, og være tvunget til at gennemføre dette uden valgfusk, for derved at opnå den legitimitet, han satte over styr ved valget i 1996.

Den belarussiske samlede opposition har besluttet denne gang at deltage i valget og har organiseret sig i et koordineringsråd, hvor der samarbejdes om strategi og taktik. Der er dog fortsat ikke opnået enighed om, hvor mange kandidater oppositionen skal opstille, eller hvilke kandidater.

Argumenterne for at opstille en eller tre kandidater går for og imod omkring de organisatoriske og sikkerhedsmæssige forhold. Til hver kandidat skal der indsamles 100.000 underskrifter, og hver kandidat skal udstyres med sikkerhedsvagter. Hvis der kun opstilles én kandidat, og denne skulle "tilstødes noget" eller "forsvinde", vil det ikke være muligt tidsmæssigt og organisatorisk at opstille en ny kandidat.

Uanset dette har Michail Chigir meldt ud, at han under alle omstændigheder vil opstille som præsidentkandidat, og han er derfor begyndt at opbygge en administration og et valgteam. Chigir er ikke bekymret for sin sikkerhed, idet han mente, at der kunne ske mange ting. Desuden var affæren om bortførelsen i september 1999 af Victor Gonschar, den tidligere vice-formand for det Øverste Sovjet, offentligt kendt, og denne sag kunne være Chigirs sikkerhed.

5. Presseforhold

Der udgives ifølge parlamentets menneskerettighedskommission over 1100 trykte medier i Belarus. 30% af disse er statsejede, 30% er privatejede og resten ejes af partier eller organisationer. 110 medier er akkrediteret af parlamentet. Den statslige avis Sovjetskaja Belarus har et oplag på 500.000. (Jfr. loven om pressen og andre massemedier i uddrag i bilag 4.)

Af elektroniske massemedier er der foruden de belarussiske kanaler adgang til de russiske kanaler ORT, Russia og NTV, samt sportskanaler m.fl. To byer i det vestlige Belarus kan modtage polske TV programmer, men det er ikke muligt at tage Baltiske TV programmer. En privat TV station i Minsk, nemlig Kanal Otte, der sendte underholdningsprogrammer, mistede sin lisens og måtte lukke. Charter '97 mente, at de elektroniske medier fuldstændig er under myndighedskontrol.

Der findes seks til syv statslige radiostationer. En privat radiostation, nemlig 101.2 (navnet er identisk med dens sendefrekvens), blev ifølge Radio Free Europe, Radio Liberty, Miensk Bureau (RFE) lukket, angiveligt fordi sendefrekvensen interfererede med en mobiltelefonfrekvens. Ligeledes ifølge RFE bliver udenlandske sendere ikke "jammet", som det var tilfældet under sovjettiden.

Det er ifølge RFE kun få borgere, der har adgang til Internettet, som både er meget dyrt, har en ringe kvalitet og er langsomt. Det tager således flere timer at komme på nettet.

Der findes ifølge RFE ingen permanent udstationerede udenlandske journalister i Belarus.

Journalister uddannes på Belarus' statsuniversitets afdeling for journalistik. RFE mente, at uddannelsen er god, og at der ikke kun blev uddannet propagandajournalister.

Belarussiske journalister er sammensluttet i Belarussian Association of Journalist (BAJ), der blev stiftet i 1995. Organisationen har hovedkontor i Minsk og regionale afdelinger i 19 byer i Belarus. Organisationen er medlem af en række internationale journalistorganisationer samt *Glasnost Defense Foundation* i Moskva, der også finansierer nogle af organisationens publikationer. Organisationens medlemmer er ikke kun journalister fra den uafhængige presse, men også journalister fra statslige medier. Organisationens hovedformål er at forsvare pressefriheden og journalisters rettigheder. I 1997 stiftedes organisationen *Law Center for Media Defense*, som har til opgave at yde juridisk bistand til den uafhængige presse og til individuelle journalister. I samarbejde med f.eks. *Art. 19* organisationen i London monitorerer BAJ intensivt presseforholdene i Belarus og har i flere omfattende rapporter redegjort for overgreb på pressefriheden⁸.

BAJ forklarede, at Svobodnaja Novosti (Frie Nyheder) er den ældste uafhængige avis i Belarus, og at den i år har ti års jubilæum. Den yngste uafhængige avis er Belaruskaja Maladzěžnaja, der blev

⁸ F.eks. Fond Zaščity Glasnosti: *Vlast' i Pressa v Belarusi: Xronika Protivostojanija 1994-1997*. Moskva 1998 samt Fond Zaščity Glasnosti, Belarusskaja Associacija Žurnalistov: *Tajnoe Objazatel'no budet Javnym*. Moskva 2000.

stiftet i 1995. Radio Free Europe, Radio Liberty, Miensk Bureau (RFE) oplyste, at Narodnaja Volja (Folkets Vilje) er den eneste uafhængige avis ud af otte aviser med daglig udgivelse. Ifølge OSCE er dens oplagstal på 50.000, og i årsabonnement koster den 500.000 rubler. En anden daglig avis, nemlig Naša Svoboda (Vores Frihed) er ifølge RFE ved at lukke på grund af en domstolssag. RFE mente, at oplagstallene på aviser generelt er faldende.

Oppositionspartierne BNF og United Civil Party udgiver ifølge OSCE hver en partiavis under samme vilkår som den uafhængige presse, men begge avisers oplag vurderes af OSCE som ubetydelige. Også Party of Communists of Belarus udgiver en partiavis, nemlig *Tavariš* (Kammerat), som har et oplag på 10.000, og som partiet hævder er den eneste ægte partiavis i Belarus.

Den statsejede presse publicerer hovedsageligt på russisk, hvorimod den uafhængige presse publicerer både på russisk og belarussisk. BAJ forklarede, at det tidligere ikke var muligt at publicere på belarussisk, og at flere og flere i dag lærer belarussisk, og at cirka 37% taler sproget hjemme.

I provinsen er pressesituationen ifølge RFE mere lig pressesituationen, som under det tidligere Sovjetunionen, hvor hvert distrikt har én myndighedskontrolleret avis.

For at kunne udgive en avis kræves der lisens og registrering. Licensen skal der søges om hos Statskomiteen for medier, og registreringen skal foretages hos de lokale myndigheder. I ti sager er der ifølge RFE blevet nægtet registrering. Chefredaktøren for avisen Belaruskaja Maladzěžnaja forklarede, at avisen siden den første udgivelse tre gange har været igennem en registreringsproces. For nylig er der blevet indført nye såkaldte *housingcodes*, som har den virkning, at avisen skal registreres på en ny kontoradresse og derfor skal flytte, hvilket avisen ikke har råd til.

Den uafhængige presse diskrimineres ifølge OSCE i forhold til trykning og distribuering. Distribueringen er inklusive abonnementer, og abonnenter til den uafhængige presse kontrolleres på posthusene. På begge områder hersker der statsmonopol, og det påvirker den uafhængige presses økonomi. Staten angiver ifølge OSCE at være imod monopoler inden for medieverdenen, men omvendt frygter den også, at der skal opstå *Glasnost* forhold⁹ i Belarus. En uafhængig avis er ifølge BAJ ved at forberede en retssag i forbindelse med monopollet på distributionsområdet.

Der findes ifølge RFE seks trykkerier i Minsk. De fire ejes af staten, og det femte *House of Prints* ejes af Præsidenten. Det uafhængige trykkeri *Magic*, som tidligere var ejet af SOROS Foundation, og som hovedsageligt trykte de uafhængige aviser, blev konfiskeret i forbindelse med en anklage om økonomisk svindel. Lukningen af dette fik store konsekvenser for den uafhængige presse. Alternativt, har den uafhængige presse mulighed for at blive trykt i Rusland, men da der er streng kontrol ved grænsen, er dette ikke uproblematisk. For to år siden var det også muligt at bruge trykkerier i Vilnius i Litauen, men toldkontrollen var omfattende og toldafgifterne så høje, at dette nu er opgivet.

⁹ Begrebet Glasnost, der betyder åbenhed, blev sammen med begrebet Perestrojka, der betyder genopbygning, lanceret af den sovjetiske leder Michail Gorbatjov, og tilsammen bidrog disse to idésæt til en omvæltning af sovjetssystemet.

BAJ beskrev eksistensbetingelserne for den uafhængige avis Belaruskaja Maladzěžnaja, som en illustration på den uafhængige presses generelle vilkår. Avisen omfatter otte sider og udgives i 5.000 eksemplarer. Den betaler tre en halv gang mere for trykning og fem gange mere for distribution end de statsejede aviser. Dertil kommer, at avisen må købe papir til markedspriser i modsætning til de statsejede aviser, der køber papir til statssubventionerede priser. Avisens omkostningsniveau er derfor pr. eksemplar 142 rubler, men indtægten er blot 84 rubler. Avisen kan dog ikke uden videre hæve prisen for at få dækket sit omkostningsniveau, dertil skal der indhentes tilladelse hos de priskontrollerende myndigheder. Avisen har tilmed ingen annonceindtægter, da annoncørerne generelt ikke annoncerer i den uafhængige presse. Avisen må derfor spare og holde omkostningerne på et minimum, og journalisterne må for at kunne få de nødvendige indtægter have flere jobs.

Party of Communists of Belarus oplyste, at prisen for distribution af dens partiavis er fire gange højere end for de statslige aviser, hvorfor partiet har klaget til højeste sted. Som oppositions- og partiavis har heller ikke denne annonceindtægter.

De uafhængige presse udsættes ifølge RFE for trusler om økonomiske repressalier. For eksempel foretager skattevæsenet konstant kontrol af dens regnskaber. Hvis myndighederne formoder regnskabsmæssige uregelmæssigheder, kan avisen få en advarsel. Efter to advarsler, bringes sagen for den øverste økonomiske domstol, og anklager om økonomisk svindel kan enten blive rettet mod ledelsen, udgiveren eller den enkelte journalist.

Derudover chikaneres den uafhængige presse ved en lang række administrative forordninger. Hvis disse overtrædes gives der en advarsel, og efter tre advarsler kan en avis lukkes. Andre midler er, at journalister nægtes adgang til offentlige møder eller pressekonferencer. Belaruskaja Maladzěžnaja har således ikke adgang til offentlige pressekonferencer, og RFE's korrespondent fik i år 2000 ingen adgang til pressekonferencer med præsidenten. Korrespondenten klagede og fik medhold. Der foretages hyppige ransagninger af politiet på den uafhængige presses redaktioner, og ofte foretages de uden ransagningskendelser, og ofte ledsages ransagningerne med overgreb på journalisterne.

Journalisterne fra den uafhængige presse er konstant i myndighedernes søgelys. I januar 1998 udstedte præsidenten et dekret, der var hemmeligt, hvorefter journalister, der dækker præsidenten skal overvåges af sikkerhedsorganerne. Da dette blev kendt, førte det til offentlige protester og en retssag, idet alle dekretter, der udstedes af præsidenten, ifølge forfatningens artikel syv¹⁰ skal være offentlige.

Journalister risikerer ifølge RFE's korrespondent administrative repressalier i form af høje bøder, der kan være af en størrelsesorden svarende til ét års indtægt. Det sker dog også, at der indledes straffesager, at journalister indkaldes til forhør hos statsanklageren og trues med kriminalsager, hvis ikke de samarbejder og giver oplysninger om andre personer, eller at de arresteres under anklage for økonomisk svindel eller andet. I et tilfælde er en journalist spurlost forsvundet. Det drejer sig om

¹⁰ Article 7. The Republic of Belarus shall be bound by the principle of supremacy of law. The State and all the bodies and officials thereof shall operate within the confines of the Constitution and the laws enacted in accordance therewith. Legal enactments or specific provisions thereof which are deemed under procedure specified in law to be contrary to the provisions of the Constitution shall have no legal force. Enforceable enactments of state bodies shall be published or promulgated by some means specified in law.

den belarussisk kameramand, Dmitry Zavadsky, der var ansat på den russiske TV-station ORT. BAJ mente, at cirka 50% af journalisterne har haft politisager. BAJ anså det daglige økonomiske pres og trusler om bøder som værre end en kortvarig arrestation, og også som et effektivt middel til at kvæle den uafhængige presse.

En ny lov om informationssikkerhed er på vej, og denne vil uvægerligt ifølge BAJ føre til yderligere indskrænkninger af den uafhængige presses handlemuligheder. Et af elementerne i den nye lov er, at den uafhængige presse anses som agenter for vesten.

Journalister på de statsejede medier risikerer fyringer eller at blive blacklistet, hvis ikke de følger de politisk udstukne retningslinjer. Således blev 18 journalister fra statsradioen fyret, da de ikke ville arbejde for præsidenten. Journalisterne oprettede derefter radioen 101,2, som dog senere blev lukket, og arbejder nu på forskellige uafhængige avisredaktioner. En blacklistet kvindelig journalist fik ansættelse på russisk TV som korrespondent, men de belarussiske myndigheder ville ikke give hende en akkreditering.

Der findes ifølge RFE's korrespondent ingen censurinstitution, som det var tilfældet under sovjettiden. I stedet pålægger journalisterne sig selvcensur og følger reglerne om, at der kun må skrives om *facts*. Således må der for eksempel ikke skrives om ikke-registrerede organisationer, da disse officielt ikke eksisterer, og der må heller ikke skrives om den tidligere politiske struktur. Hvis disse og andre regler ikke overholdes risikerer aviserne i sin yderste konsekvens at blive lukket. Således har der været flere sager mod aviser, som er blevet anklaget for at bagvaske staten, og en avis blev idømt en bøde på 50.000 USD og måtte som følge deraf lukke. En journalist, der skrev en artikel om brud på menneskerettighederne i Belarus, kunne ikke få artiklen publiceret. Næsten alle uafhængige aviser har ifølge BAJ været involveret i retssager.

RFE vurderede, at der de sidste år ikke er sket ændringer i den uafhængige presses vilkår, men RFE frygtede også, at situationen kunne forværres op til præsidentvalget.

Parlamentets Menneskerettighedskommission mente, at kritik om påstået manglende pressefrihed ikke kan rettes mod staten. Kommissionen mente desuden, at forskellige medier kan have forskellige opfattelser af pressefrihed.

6. Retsforhold

Det officielle Belarus anfører at være en demokratisk retsstat samt at den dømmende instans ved forfatningen er sikret uafhængighed.

Retssystemet følger med visse justeringer den gamle sovjetiske model og består af distriktsdomstole, regionale domstole og en højesteret. Imidlertid tillader den samme forfatning præsidenten i at udpege seks af højsterettens tolv dommere og resten udpeges af Republikrådet, hvis medlemmer for størstepartens vedkommende også er udpeget af præsidenten.

OSCE oplyste, at retssystemet ikke er uafhængigt, da medlemmerne til retssystemets øverste organers udpeges personligt af præsidenten, hvorved der er tale om politiske udnævnelser.

Parlamentets Menneskerettighedskommission anførte, at der i år 2000 blev gennemført en række retsreformer, hvorefter lovgivningen i dag svarer til international standard.

I den nye straffelov, der trådte i kraft i juli 1999, og med de seneste ændringer i januar 2000 til retsplejeloven fra 1960 er der ifølge Parlamentets Menneskerettighedskommission fastlagt en øvre grænse på tolv timer for varetægtsfængsling. Derudover har den anklagede allerede fra den første dag adgang til en forsvarsadvokat. Der er dog ifølge kommissionen fortsat problemer med bureaukrati i systemet, hvorfor der er mange klager fra borgerne. Kommissionen planlægger derfor at udarbejde et lovudkast om oprettelse af et ombudsmandsembede, hvor ombudsmanden skal sikres adgang til alle områder, og dette udkast vil blive forelagt parlamentet i foråret 2001. Kommissionen håber, at et sådant embede vil kunne forbedre forholdet mellem individ og stat.

Belarusian Helsinki Committe angav, at forfatningens normer er ikke blevet implementeret, at de ikke udgør det retmæssigt grundlag for den politiske ledelse, og at de erstattes af præsidentens dekretter, som kan stå i direkte modsætning til forfatningen, således forfatningens artikel 36¹¹ og dekret nr. 40. Desuden giver retssystemet ikke borgerne mulighed for at protestere over dekretter ved højesteretten. Dette er kun muligt for parlamentet og de øverste statsorganer, men ingen af disse instanser har trods appeller gjort brug af denne mulighed.

Party of Communists of Belarus anførte, at landets politiske ledelse, herunder Præsidenten, krænker forfatningen, og udøver vertikal vilkårlig magt. Partiet mente, at der er talrige eksempler på forfatningsstridige dekretter. Et eksempel er dekret nr. 40 fra 1999, hvorefter en legal eller fysisk person kan få konfiskeret sin ejendom, såfremt der er mistanke om, at vedkommende skader staten. Vedkommende må da gå til retten og bevise, at myndighederne tager fejl.

¹¹ Article 36. Everyone shall be entitled to freedom of association. Judges, employees of the Procurator's Office, the staff of bodies of internal affairs, the State Supervisory Committee and security bodies, as well as service-men may not be members of political parties or other public associations that pursue political goals.

Retsvæsenet er ifølge Belarussian Helsinki Committee ikke uafhængigt af de lovgivende organer, og systemet fungerer som under Sovjetunionen. Anvendelse af den såkaldte telefonlov er udbredt, det vil sige, at dommere ved en retssag kan modtage telefoniske instrukser fra politisk side, som kan være udslagsgivende for sagen. Sådanne forhold er i en rapport ifølge Belarussian Helsinki Committee blevet påklaget af FN's særlige rapportør, der i sommeren år 2000 var på besøg i Belarus. Især i regionerne er der problemer i forbindelse med forsvaret. Der har været tilfælde, hvor en forsvarer har nægtet at påtage sig sager, som gik imod myndighedernes interesser. På disse betingelser har borgerne ifølge Belarussian Helsinki Committee ikke mulighed for at forsvare deres rettigheder.

Den politiske NGO Vesnia oplyste, at ifølge retsplejeloven og straffeloven har en anklaget ret til adgang til en advokat fra første dag. På det område er der ifølge Vesnia sket et fremskridt, idet der på alle politistationer er indført en slags vagtordning for advokater, hvorved en arrestant straks kan få adgang til en forsvarer. Vesnia var desuden af den opfattelse, at der de sidste år inden for retssystemet er sket en positiv udvikling, idet politiske opponenter er blevet mere respektfuld behandlet af politiet på mellemniveau end det tidligere var tilfældet. Vesnia forklarede dette med, at der trods alt fandtes hæderlige mennesker i magtstrukturens mellemlag.

OSCE oplyste, at advokater for at kunne praktisere, skal være medlemmer af det statslige advokatråd, og medlemskabet hertil afgøres af statens øverste prokurator. Dog kan uafhængige advokater, som ikke er medlemmer af advokatrådet, indgå som forsvarer i retssager, forudsat at de kan anerkendes af den pågældende ret som forsvarer i sagen. OSCE oplyste endvidere, at en forsvarer ikke nødvendigvis skal være jurist, idet forsvar anses som en social institution.

En international organisation, der ønskede at være anonym, oplyste, at der fandtes uafhængige advokater, og at organisationen havde et tæt samarbejde med et sådant team af advokater.

OSCE anførte, at OSCE og lokale NGO'er som f.eks. Belarussian Helsinki Committee via deres retsafdelinger yder retshjælp og monitorerer retssager.

Belarussian Helsinki Committee har i år 2000 udarbejdet en menneskerettighedsrapport¹² og herunder undersøgt forhold omkring retshåndhævelsen. Ifølge komiteens undersøgelser er politiets mishandling af arrestanter ifølge internationale konventioner lig med tortur. Dertil føjer sig, at mishandlingen rammer alle, der befinder sig i politiets varetægt, uanset om de har gjort sig skyldige ved politiske aktiviteter eller almindelig kriminalitet.

OSCE anførte, at politiet udelukkende forsvare systemets interesser, og at mishandling under varetægtsfængsling er normalt. OSCE havde kun kendskab til én sag, hvor politiet var blevet stillet til ansvar for mishandling af en varetægtsfængslet.

Charter '97 anførte, at retssystemet er kritisabelt, idet det blandt andet ikke er muligt at forsvare dissidenter eller andre politisk eller menneskeretligt aktive personer.

Med hensyn til dødsstraffen, som fortsat anvendes i Belarus, anførte Parlamentets Menneskerettighedskommission, at den anvendes i færre og færre tilfælde. Hvor den tidligere

¹² Prava Človeka v Belarus. Doklad Belaruskogo Xel'sinskogo Komiteta. Vtoroe Polugodnie 2000 G. (Menneskerettigheder i Belarus. Rapport fra den Belarussiske Helsinki Komité. Andet halvår år 2000)

straffelov indeholdt 60 artikler med mulighed for dødsstraf indeholder den nye kun 30 artikler, hvoraf mange anvendes i relation til forræderi og militære forbrydelser. I de resterende artikler er dødsstraffen blevet erstattet med fængsel på livstid. Dette, mente kommissionen, kan ses som et første skridt mod afskaffelsen af dødsstraffen, men en eventuel afskaffelse vil forudsætte en folkeafstemning. Et forslag til afskaffelse blev fremlagt i 1996, hvor det dog viste det sig, at 87% af befolkningen gik ind for dødsstraf, og forslaget blev ikke vedtaget. En endegyldig afskaffelse af dødsstraffen vil ifølge kommissionen afhænge af den generelle samfundsmæssige udvikling, men inden da vil lovgiverne forsøge at indskrænke antallet af artikler, hvorefter der sanktioneres med dødsstraf.

En vestlig ambassade oplyste, at dødsstraffen blev bragt i anvendelse 18 gange i år 2000, hvorved antallet er faldet i sammenligning med året 1999, hvor den blev anvendt i 43 tilfælde. Ambassaden mente, at dødsstraffen kun bringes i anvendelse over for kriminelle. Samme ambassade anførte, retssystemet ikke fungerer optimalt, og at kriminalitetsniveauet var som i alle andre tidligere sovjetrepublikker.

Til spørgsmålet om der forekommer tvangsindlæggelser på psykiatriske sygehuse i forbindelse med politiske aktiviteter, som det var tilfældet under Sovjetunionen, sker dette ifølge Vesnia ikke i dag.

Til spørgsmålet om det forekommer, at personer tvinges til at samarbejde med sikkerhedsorganerne, mente Vesnia, at dette inden for de sidste fire år igen er forekommet. Vesnia har således registreret fire sager, hvor unge mennesker fra NGO'er er blevet tilbudt samarbejde eller er blevet truet til at samarbejde med sikkerhedsorganerne, herunder KGB. Vesnia var ikke bekendt med, at der bortset fra fortsatte trusler er forekommet repressalier, hvis folk nægter at samarbejde.

Korruption inden for retsvæsenet er ifølge Vesnia ikke udbredt, men stigende. En af grundene er, at dommernes lønninger er små, hvorfor de ofte er nød til at tage mod bestikkelse. Den korruption, der findes i dommerstanden, bruges omvendt også til at kontrollere dommerne og til at presse dem politisk, forholdet er dog ikke udbredt. Korruption forekommer dog ifølge Vesnia ikke i politiske sager, hvor det ikke er muligt at bestikke hverken politi eller dommere.

Parlamentets Menneskerettighedskommission oplyste, at Belarus var stiftende medlem af FN, og at landet til trods for, at det ikke er medlem af Europarådet, har verificeret EU konventionen af 1955, hvilket kun medlemmer af EU er forpligtet til.

7. Forhold for børn på børnehjem

En internationalt kilde, der ønskede at være anonym, mente, at på grund af landets økonomiske problemer er der en generel mangel på ressourcer til en social indsats og herunder til landets børnehjem og til aflønning af de ansatte. Situationen på børnehjemmene kan dog ikke sammenlignes med situationen, som den var i begyndelsen af 1990'erne i Rumænien. Generelt, mente kilden, er belarusserne et meget venligt og omsorgsfuldt folk, som, om end der er mangel på ressourcer, tager sig godt af de svage, herunder børn på børnehjem.

En vestlig ambassade mente ikke, at der foreligger nye forhold, som kan begrunde, at netop børn fra børnehjem udrejser for at søge asyl i udlandet. Ambassaden mente, at børnehjemmene i Minsk er meget udmærkede, men at det kan være anderledes i regionerne. Det gælder især hjem for fysisk og psykisk handicappede. Dog er der en lang række humanitære organisationer, herunder internationale, som udfører et stort humanitært arbejde for denne gruppe. Ambassaden oplyste, at børnehjemsbørn, når de fylder 18 år, overlades til sig selv, og at de på grund af et generelt svagt socialt netværk herefter kan befinde sig i en meget vanskelig social situation. For eksempel er det meget svært for dem at få en bolig. Den tidligere socialistiske *tenets-rights*, hvorefter lejere, der boede i de statsejede lejligheder, havde ret til at lade lejligheden gå i arv til familien, er afskaffet, og lejlighederne skal nu i stedet købes. Det er klart at børnene fra børnehjemmet ikke har midler til at købe sådanne lejligheder. De må i stedet bo på ungdomsherberger eller, hvis de er under uddannelse, på kollegieværelser.

Charter '97 mente, at hvis børnehjemsbørn flygter til udlandet, flygter de af økonomiske årsager. Der foreligger ikke andre specielle årsager, der kan give anledning til, at de skulle flygte.

8. Seksuelle minoriteter

Homoseksualitet blev afkriminaliseret i 1994, men homoseksuelle aktiviteter med unge mænd under 18 år er fortsat strafbart.

Sexual Minorities Freedom League "Lambda" har eksisteret siden 1998, men flere forsøg på at blive registreret som en NGO er blevet mødt ifølge formanden, Edvard Tarletskij, med urimelige bureaukratiske forhindringer og er ikke lykkedes. Der eksisterer dog i dag en række uformelle grupper af homoseksuelle og lesbiske i alle byer i Belarus, men da grupperne ikke er registrerede, kan de ikke forsamle sig, aktionere eller andet. Ifølge formandens skøn er fire til fem procent af befolkningen homoseksuel.

Organisationen udgiver et tidsskrift *Forum Lambda*, der oprindeligt blev stiftet med støtte fra Open Society Foundation. Da foreningen mangler midler er tidsskriftet sidste gang blevet udgivet i oktober år 2000. Tidsskriftet er registreret i formandens navn, men registreringen er udløbet og skal derfor fornys. Foreningen har haft store problemer med at få tidsskriftet optaget i det statslige distribueringsnet og har derfor overvejet at føre sag ved domstolen.

Foreningens forsøg på at leje lokaler til en klub er ligeledes mislykket, idet ejerne, når de erfarer, hvad lokalerne skal bruges til, ikke vil udleje.

En i 1999 planlagt festival og *gay-parade*, som blev finansieret af midler fra SOROs Foundation, mødte store problemer ved afviklingen. Således blev den lokale radiostation af vicepræsidenten truet med lukning, hvis den ikke indstillede annonceringen for festivalen, og andre stationer fik lignende trusler. Gay-paraden blev officielt forbudt, men de øvrige aktiviteter kunne dog gennemføres nogenlunde. Men i et diskotek, hvor en del af aktiviteterne foregik, blev strømmen lukket umotiveret.

Homoseksualitet er ifølge formanden ikke velset i det belarussiske samfund, og kirken fordømmer homoseksualitet. En international kilde, der ønskede at være anonym, bekræftede dette og tilføjede, at det belarussiske samfund i dette henseende er konservativt, og at homoseksuelle generelt er socialt stigmatiserede.

En kendt TV-ankermand blev ifølge formanden fyret fra sin stilling, efter at det kom frem, at han var homoseksuel. Forældre har som regel en meget negativ indstilling til deres homoseksuelle børn, og det er forekommet, at forældre måtte flytte på grund af naboers chikane. Hvis det er kendt, at der bor en homoseksuel i en beboelsesejendom, tilskrives alle problemer i huset den homoseksuelle. Hvis homoseksuelle og lesbiske viser sig i ordinære natklubber og lignende, kan homoseksuelle mænd ifølge formanden risikere at blive overfaldet og lesbiske kvinder at blive voldtaget. Homoseksualitet anses fortsat som en sygdom, og indtil 1994 blev homoseksuelle derfor sygdomsbehandlet. Dette forhold gælder fortsat i militæret, hvor det er almindelig praksis, at homoseksuelle sendes på hospitalet. Belarus kender ifølge formanden ikke til begrebet om fortrolige oplysninger om enkeltindviders sygdomsforhold, således at oplysninger om

homoseksualitet videregives til arbejdsgivere og uddannelsesinstitutioner med meget uheldige konsekvenser for den enkelte homoseksuelle. Der er ingen institutter på universiteterne, der beskæftiger sig med forskning i køn og seksualitet. Formanden mener, at forholdene for transseksuelle er mere kritiske end for homoseksuelle.

I en offentlig kendt mordsag i år 2000 blev der i Minsk begået drab på seks homoseksuelle, som derefter blev skåret i stykker og gemt bort i plastiksække. Mistanken for drabene er rettet mod to personer, men sagen er endnu ikke opklaret. Ifølge formanden har politiets efterforskning i sagen haft stærkt diskriminerende elementer, idet kendte homoseksuelle er blevet afhørt i sagen, selvom de ikke havde noget kendskab til ofrene. Formanden mente, at der også er forekommet drab på homoseksuelle i andre byer i Belarus, men kunne ikke give mere detaljerede oplysninger, idet han mente, at det er sværere at få informationer om forholdene på landet. Han var dog sikker på, at der forekommer overfald. Desuden havde han kendskab til nogle få sager, hvor homoseksuelle er blevet afpresset af politiet.

9. Etniske grupper

9.1 Belarussere

International Helsinki Federation, Belarusian Helsinki Committee oplyste, at 80% af indbyggerne i Belarus er belarussere. Organisationen er bekymret for dette oprindelige folks kultur, som den mente undertrykkes. Især er den bekymret for det belarussiske sprogs status¹³. Selvom belarussisk nu, efter at have været forbudt fra 1995 til 1999, er et officielt statsprog på linje med russisk, favoriseres russisk, og det har i sin konsekvens ført til, at kun i 35% af skolerne undervises der på belarussisk, og på de højere læreranstalter kun på russisk. I hovedstaden tales der hovedsageligt russisk, og det er kun blandt landbefolkningen og i isolerede landsbyer, at der i dag tales hviderussisk. I de statsejede offentlige medier anvendes hovedsageligt russisk, hvorimod den oppositionelle presse anvender både russisk og belarussisk. Organisationen mente, at undertrykkelsen af den belarussiske kultur kan føre til en stimulering af en nationalistisk aggression. (Jfr. hertil side 5 og 7.)

9.2 Jøder

Foreningen af jødiske organisationer blev ifølge formanden, Leonid Levin, stiftet i 1991. På tidspunktet for stiftelsen havde jøderne ingen organisationer, aviser, sprogundervisning eller mulighed for at dyrke deres kultur. Efter stiftelsen og dermed sammenslutningen af jøderne begyndte de etniske kulturer at blomstre igen. Jøderne er ifølge formanden godt organiseret i Belarus uden splittelser i modsætning til Ukraine og Rusland, og i dag findes der 26 jødiske samfund i landet. Den økonomiske situation har dog for jøderne i Belarus været et større problem end for jøderne i Rusland, da der ikke har været magtfulde jødiske forretningsmænd i landet, der har kunnet bistå de jødiske samfund økonomisk. Jøderne i Belarus har således måttet klare sig selv uden donationer. Overalt i landet har eller er jøder i gang med at oprette sprogskoler, almindelige skoler og søndagsskoler, at udgive aviser samt at organisere humanitært hjælpearbejde for syge, gamle og lavtlønnede. Hjælpeorganisationen *Haset* yder således humanitært arbejde til 20.000 mennesker.

Hvert tiende år gennemføres der en folketælling. Ved folketællingen i 1989 androg antallet af belarussiske jøder 100.000 og ved folketællingen i 1999 29.000. Formanden troede ikke på dette tal, hvorefter jødernes antal skulle være faldet dramatisk. Formanden forklarede uddybende, at minoriteter i dag tælles efter deres modersmål, og ikke som det tidligere var tilfældet efter det etniske tilhørsforhold, som det fremgik i de gamle indenrigsrapporter. Mange jøder er i dag ifølge formanden assimileret og taler hverken hebraisk eller jiddisch. Formanden har sammen med den Israelske ambassade beregnet, at der i dag lever omkring 70.000 jøder i Belarus. Der er en ny tendens til, at jøder søger deres identitet og ændrer navn til deres tidligere jødiske navn.

¹³ Belarussisk hører til den østslaviske sproggruppe og er i grove træk en blanding af russisk og polsk. Det bruger det kyrilliske alfabet samt tegn, som anvendes til at gengive de for belarussisk særegne fonetiske lyde.

Til det demografiske billede hører også den jødiske udvandring, som ifølge formanden årligt omfatter 2.500 til 4.000 personer. De fleste jøder udvandrere til Israel, men også til USA, Tyskland, Canada og Australien. Den økonomiske situation anses som bedst i Tyskland. De første års udvandring til Israel skete ifølge formanden af trosmæssige årsager, hvorimod de efterfølgende års udvandring er sket af økonomiske og antisemitiske årsager.

Under 2. verdenskrig forsvandt 800.000 jøder, og over 100.000 jøder blev myrdet i den jødiske ghetto i Minsk. I 1945 blev der ved ghettoen placeret en mindesten med en jødisk tekst, og i 1992 påbegyndtes arbejdet efter udkast fra formanden, som er arkitekt, med oprettelsen af mindeparken Yama på den tidligere Minskghettos arealer, og i juli 2000 blev parken og monumenterne indviet.

Formanden afviste, at der forekommer statslig antisemitisme, og at dette ikke kun gælder jøder, men også alle andre minoriteter. Minoriteterne kan således frit udgive deres aviser, arrangere festivaler osv. uden nogen form for hindringer. Men da de sovjetiske bureaukrater ifølge formanden fortsat er ved magten, følger jøderne situationen tæt.

Der er ifølge formanden forekommet flere antisemitiske artikler i pressen. Det drejer sig dog hovedsageligt om presse, der udgives i Rusland, således *Slavanskaja Gazeta*. Det lykkedes foreningen at få lukket avisen ved en domstolskendelse, idet det ifølge forfatningen er forbudt at udsprede antisemitisk propaganda. Derimod tabte foreningen en anden sag om en bog, ligeledes fremstillet i Rusland ifølge formanden på ortodoks initiativ, men solgt i Belarus, som indeholdt en række artikler om nazismen og nazistiske dokumenter fra 2. verdenskrig, herunder dokumenter med opfordringer til at tilintetgøre jøderne. Foreningen har også haft problemer med et månedligt program i statsradioen med klart antisemitiske elementer, som det heller ikke er lykkedes foreningen at få lukket. Derudover har antisemitisme givet sig udtryk i episoder i skændsel af jødiske kirkegårde i form af væltede gravsten.

Før 2. verdenskrig fandtes der over 100 synagoger i Belarus. De blev alle lukket i Sovjetperioden. I dag findes der ni synagoger, hvoraf de to findes i Minsk. Der er ingen lov, der giver grundlag for restituering, men en lov, der giver mulighed for tilbagelevering af konfiskeret hellig ejendom. Jødernes anmodning om tilbagelevering af synagoger er som regel også blevet opfyldt, og så vidt er foreningen ifølge formanden tilfreds med det nuværende antal synagoger, idet foreningen ikke har tilstrækkelige midler til restaurering og vedligeholdelsen af flere synagoger.

Formanden mente ikke, at de højreorienterede grupper i Belarus er særligt stærke eller udbredte. Han mente endvidere, at præsidenten ville bekæmpe sådanne grupper, at de ikke støttes officielt, og at de er illegale. Formanden havde ingen viden om, hvem der støttede sådanne grupper, men havde en formodning om, at der står en enkeltperson bag.

Der findes ingen jødiske partier i Belarus, og der er ingen jøder, der indtager høje poster i regeringen eller statsapparatet.

En international organisation, der ønskede at være anonym, bekræftede, at antisemitisme ikke forekommer på officielt statslig niveau. Prominente jøder nyder generelt anerkendelse, og nogle befinder sig tæt på Præsidenten. Dog forekommer der antisemitisme ifølge kilden i form af vittigheder. Dertil kommer isolerede tilfælde af skændsel af gravsten. Kilden mente dog også, at det kunne være fabrikerede sager, hvor jøder selv stod bag, for derved at skabe sig et asylmotiv i

udlandet. Visse højrefascistiske russiske grupper er aktive i det østlige Belarus, men deres aktiviteter er ifølge kilden ikke specielt rettet mod jøderne.

OSCE anførte, at der kun er få jøder tilbage i landet, og at de ikke udsættes for statslig eller folkelig antisemitisme. OSCE tilføjede, at belarusserne traditionelt er et tolerant folk.

10. Religion

Parlamentets Menneskerettighedskommission oplyste, at der er registreret 26 forskellige trosretninger i Belarus. 80% af befolkningen er ortodokse, og den næststørste kirke er den katolske. På den seneste tid er der ifølge kommissionen dukket en række sekter op, som kommissionen beskriver som destruktive. Kommissionen mente endvidere, at demokratiseringen af det belarussiske samfund har ført til, at disse sekter nu opererer åbenlyst. Et udkast til en ny religionslov er under udarbejdelse.

Belarusian Helsinki Committe anførte, at ikke ortodokse trosretninger, f.eks. protestanter, har problemer med myndighederne, og at de chikaneres. For at kunne udøve deres aktiviteter, skal de indhente lokalmyndighedernes tilladelse, og de har problemer med f.eks. at låne lokaler, herunder biografteatre, idet der angiveligt er problemer brandsikkerheden.

Charter '97 oplyste, at den ortodokse kirke er privilegeret, hvorimod protestanternes og katolikkernes kirker er under pres. Charter '97 oplyste endvidere, at da lederen af den belarussiske ortodokse kirke ikke går ind for slavisk enhed, er lederen blevet truet mange gange, og forfølges af politiske årsager.

En international organisation, der ønskede at være anonym, anførte, at de enkelte religiøse ledere ikke er udsatte, men at deres politiske indflydelse kan være problematisk. Kilden tilføjede, at der være en vis animositet fra statens side mod katolicismen, som forbindes med Vesten, NATO og Polen.

11. Militærforhold

Belarus bruger ifølge et NATO lands ambassade i Minsk cirka 4,2% af dets BNP til forsvaret. Dette er ifølge kilden et så lavt budget, at det kun knapt kan holde hæren i live. Lønnen er lav, træningen af soldaterne er holdt på et minimum, uniformerne er gamle, og der er store problemer med standarden af de generelle faciliteter. Kvaliteten af den militære uddannelse er generelt lav, og ofte er især de ældre soldater beskæftiget med almindeligt arbejde. Der er udbredt korrupsion i militæret, der stjæles våben og udrustning og kriminalitetsraten blandt officererne er for opadgående. Ligeledes er chikanerier (harassment) blandt soldaterne udbredte og for opadgående, og således har militærledelsen set sig nødsaget til at oprette en telefontjeneste, hvor soldater kan indbringe klager. Det er således også muligt at straffe de ansvarlige for at have chikaneret de værnepligtige.

I år 2001 vil der efter præsidentens beslutning ifølge kilden blive gennemført en reform, som skal reducere antallet af soldater.

Militæret har et generelt lavt prestige i befolkningen. Ressourcerne tilfalder de interne styrker, såsom politiet, sikkerhedstjenesterne og grænsevagterne, hvor lønnen er bedre og uddannelsesniveaut højere.

Spørgsmålet om militærtjeneste uden for Belarus' grænser har ifølge kilden fra et NATO-lands ambassade på grund af historiske erfaringer haft stor offentlig bevågenhed. Det var således belarussiske soldater, der under den sovjetiske invasion i Afghanistan udgjorde fortroppen, og tabene blandt de belarussiske soldater var meget store. Dette skabte et nationalt traume, som landet endnu ikke er kommet sig over, og præsidenten har således personligt forsikret borgerne om, at belarussiske soldater aldrig mere vil blive sendt i krig uden for landets grænser. Til det nationale traume føjer sig erfaringerne fra 2. verdenskrig, hvor over tre millioner mennesker forsvandt, og hvor hovedstaden Minsk blev sønderbombet.

Det er således indføjet i forfatningen, at belarussisk militær ifølge kilden ikke har mulighed for at deltage i militære operationer uden for Belarus' grænser. Landet har således intet militært samarbejde med Den Russiske Føderation, det deltager ikke i SNG's fredsbevarende styrker inden for SNG landene, herunder i Central-Asien og Kaukasus, og heller ikke uden for SNG-landene, herunder i Kosovo. Der er således ingen mulighed for, at belarussiske værnepligtige kan indkaldes til tjeneste i Tjetjenien. Dog er det muligt, at belarussiske statsborgere deltager i krigen i Tjetjenien, men i så tilfælde er det som lejesoldater. Kun på uddannelsesområdet er der samarbejde mellem belarussisk og russisk militær, idet cirka 200 belarussere er under uddannelse på et militærakademi i Rusland. En international organisation, der ønskede at være anonym, bekræftede disse oplysninger.

Kilden fra et NATO-lands ambassade i Minsk angav, at der er almindelig toårig værnepligt. Der indkaldes to gange årligt i alt mellem 33-35.000 værnepligtige, hvoraf cirka 26.000 indkaldes til hæren og resten til de interne styrker. Forlydender om, at militærtjenesten ved et dekret for nyligt skulle være blevet forlænget med 18 måneder afviste kilden som urigtige.

Officielt er der kun ganske få unddragere blandt en årgang, og det officielle tal på 120 personer har ifølge kilden været det samme år efter år. Kilden har ikke kendskab til andet end det officielle tal. Der er en del korruption i forbindelse med indkaldelse og unddragelse. Således har der været en sag med 33 unge mænd, der købte sig til en titel af reserveløjtnant, og derved undgik militærtjenesten. Det er også muligt at købe sig til kassering på grund af dårligt helbred, og kilden anførte, at der især i Minsk er mange unge "syge" mænd.

Der foreligger heller ingen tal på antallet af desertører, men antallet skulle ifølge kilden ikke være højt. Desertering straffes med mellem to til tre og fem års tjeneste i en disciplinærbataljon og ikke med fængsel. Straffen afhænger alt efter omstændighederne ved deserteringen, dvs. hvorvidt der forekom vold eller blev medtaget våben, og der er ingen store udsving i straffepraksis.

En vestlig ambassade mente ikke, at antallet af unddragere og desertører var særligt stort. Kilden forklarede, at der var en national forståelse for, at militærtjenesten var nødvendig og uundgåelig. Desuden fandtes der en lang række undtagelsesbestemmelser, såsom sygdom, uddannelse, forsørgerforhold mv., som fritog for militærtjenesten.

Ifølge forfatningen gives der mulighed for alternativ tjeneste. Muligheden har eksisteret i fire år, men et lovforslag til implementering bliver først forelagt parlamentet i år. Repræsentanten fra et NATO-lands ambassade formodede, at lovforslaget vil blive vedtaget i år. Unge mænd, der nægter at bære våben, har hidtil ifølge kilden kunnet aftjene deres værnepligt i våbenfrie enheder såsom jernbanetropperne. Unge mænd, der helt afviser militærtjenesten ud fra religiøse eller pacifistiske årsager bliver generelt idømt fængselsstraffe, som kilden mente, var på tre år. Antallet af disse militærnægtere er stigende, således at hvor antallet for fem år siden var på fem til seks personer, så er antallet i dag steget til 60 til 70 personer. Kilden mente, at samfundets forståelse for militærnægtere er meget ringe.

En vestlig ambassade mente, at militærnægtere, som angiver religiøse årsager, af kirken kan få udstedt relevante dokumenter til forelæggelse på mønstringskontorerne.

International Helsinki Federation, Belarusian Helsinki Committee, oplyste, at militærnægtere kan straffes med fængsel i op til tre år. Organisationen yder juridisk bistand til militærnægtere og har ved domstolen vundet én sag.

12. Registrering og udstedelse af dokumenter

Pas og visum afdelingen under Indenrigsministeriet oplyste, at belarussiske borgere som identitetspapirer får udstedt en pas, der anvendes både som et indenrigspas og som et udenrigspas. I passet er der ikke anført udløbsfrister, men passene skal udskiftes, når indehaveren fylder henholdsvis 16, 25 og 45 år. I passet er indføjet oplysninger om ægteskabelige status og børn. Derimod er det frivilligt, om indehaveren vil have indføjet sit etniske tilhørsforhold. Bortset fra kørekort findes der derudover ingen yderligere former for ID. Disse oplysninger blev bekræftet af en vestlig ambassade, der ønskede at være anonym.

Hvis passet skal bruges som et udenrigspas, skal det forsynes med et globalt exit stempel. Dette stempel har gyldighed i fem år. Hvis imidlertid indehaveren skal have udskiftet passet, bliver udrejsetilladelsen ikke givet for en ny femårig periode, men kun for resttiden af den sidst udstedte udrejsetilladelse, således at passenes gyldighed som udrejsedokument kan fremstå med forskellige perioder. De gamle sovjetiske pas er fortsat gyldige indtil 31. december 2001. Disse er forsynet med et statsborgerstempel, som er certificeret ved en underskrift. Såfremt der i dette pas fortsat er gyldige visa, vil det også fortsat være gyldigt som udrejsepas, uanset indehaveren har fået et nyt pas, men det vil have fået tilføjet et stempel med en udløbsdato.

Såfremt en belarussisk statsborger har mistet sin pas i udlandet, vil belarussiske repræsentationer kunne udstede et såkaldt *certificate on return*, som har ti dages gyldighed. Såfremt der ikke findes en belarussisk repræsentation i det pågældende, vil der kunne rettes henvendelse til en repræsentation for den Russiske Føderation.

Hvor der kan være tvivl om en belarussers identitet, vil der kunne rettes henvendelse til det stedlige pas- og visum kontor (OVIR) i Belarus, og med oplysninger om sidste adresse, forældre eller anden familie samt eventuelt foto, vil det være muligt at få fastslået identiteten.

Dr. Stanislau Šuškevič, formand for **Belarussian Social-Democratical Party Hramada**, forklarede, at han har haft problemer med at få fornyet sit pas, da behandlingen af hans ansøgning igen og igen blev udsat, hvorved han blev forhindret i at rejse til Polen som gæsteprofessor. Først efter intervention fra ambassadørerne fra Tyskland, USA og Schweiz blev passet udstedt.

Med hensyn til registreringskrav (*propiska*), er den under sovjettiden tidligere krævede tilladelse til at bosætte sig nu under ændring. I stedet skal der opfyldes nogle krav, herunder krav til bopælen, der skal have en vis størrelse afhængig af hvor mange personer, der bor eller skal bo der, samt sanitært udstyr m.m.

En vestlig ambassade, der ønskede at være anonym, angav, at registrering i dag forudsætter opfyldelse af formelle krav, men at den tidligere sovjetiske mentalitet stadig kunne gøre sig gældende med hensyn til tilladelse.

Committee for Migration, Ministry of Labour of the Republic of Belarus, oplyste, at 2,2 millioner belarussere bor permanent i SNG landene. Såfremt disse belarussere vender tilbage til Belarus, vil

de gennem en forenklet procedure kunne få belarussisk statsborgerskab. Belarus tillader ikke dobbelt statsborgerskab, dog er mindreårige undtaget fra denne bestemmelse. Udlændinge, der er specialister, og udlændinge, der søger familiesammenføring kan søge om opholdstilladelse efter betingelser, som er reguleret ved lovgivningen.

13. Ind- og udrejseforhold

Committee for Migration, Ministry of Labour of the Republic of Belarus, oplyste, at ind- og udrejseforhold for belarussiske statsborgere er reguleret ved lov, nemlig *Law of the Republic of Belarus on the Procedure for Exit and Entry into the Republic of Belarus by Citizens of the Republic of Belarus*. Loven, der blev vedtaget i juni 1993, har flere gange fået tilføjet tillæg, senest i maj 2000. (Loven er vedlagt som bilag 5.) Komiteen mente, at loven er i overensstemmelse med international lovgivning.

Komiteen tilføjede, at alle belarussiske statsborgere har ret til frit at forlade landet.

En vestlig ambassade, der ønskede at være anonym, kendte ikke til tilfælde, hvor belarussiske statsborgere ikke har kunnet rejse ud af landet. Ambassaden oplyste endvidere, at alle oppositionsledere har de fornødne rejsedokumenter, og at de problemfrit kan rejse ind og ud.

Formanden for Party of Communists of Belarus oplyste, han har et pas med et exit stempel, og at han ikke har problemer med at rejse ind og ud af landet i forbindelse med mødedeltagelse i f.eks. EU regi. Han har derimod problemer med valutaen, idet den belarussiske rubel er værdiløs i udlandet.

Committee for Migration, Ministry of Labour of the Republic of Belarus, oplyste, at grænsen til Polen er godt beskyttet, hvorimod der ikke er nogen offentlig grænse mod Rusland på grund af Belarus' unionsaftale med den Russiske Føderation. Der er således ingen grænsekontrol mellem de to lande, og russere og belarussere kan frit rejse ind og ud over grænsen. Ikke-SNG borgere kan dog ikke uden visum rejse frit ind til Belarus fra Rusland. Komiteen mente ikke, at der er mange belarussere, der udrejser illegalt, men skønnede, at 10.000 udenlandske og illegale migranter månedligt krydser grænserne til Belarus.

IOM (International Organization for Migration) bekræftede, at der på grænsen mellem Belarus og Rusland ikke foretages egentlig kontrol, men at dette muligvis ændres. Derimod foretages der kontrol ved grænsen til Polen, og ved nogen overgange, men ikke alle, ved grænserne til Letland og Litauen. I samarbejde med myndighederne har IOM stået for en forbedring af grænsekontrolforholdene i det sydøstlige grænseområde til Ukraine. IOM oplyste endvidere, at belarussiske borgere skal have visum til Polen og de baltiske lande. Belarussere, der forsøger at rejse ind i de baltiske lande uden dokumenter risikere at få konfiskeret deres køretøjer.

Grænsekontrollen foregår ifølge IOM ordentligt og med respekt for loven. Der har været få tilfælde med korruption, men korruption er ikke generelt accepteret.

Ingen af kilderne havde oplysninger om kontrol via databaser, eller om forhold omkring opdatering af disse databaser.

IOM mente, at afviste asylansøgere kan have problemer ved indrejsen, såfremt de kommer fra lande, som ikke har en tilbagetagelsesaftale med Belarus. En vestlig ambassade, der ønskede at

være anonym, afviste, at asylansøgere har problemer ved indrejsen. Kilden afviste endvidere forlydender om, at afviste asylansøgere ved indrejsen risikerer konfiskation af dokumenter, chikane eller forhør af KGB. Ifølge kilden herskede der tværtimod en vis grad af fairness. Også Vesnia afviste, at afviste asylansøgere skulle få deres dokumenter konfiskeret ved indrejsen.

Migrationsmyndighederne oplyste endvidere, at forlydender om, at belarussiske statsborgere, der har søgt asyl i udlandet, kan risikere anklage for forræderi ved deres hjemvenden, er urigtige, idet der ikke findes lovgivning, der kunne anvendes. En international organisation, der ønskede at være anonym, angav, aldrig at have hørt om sådanne tilfælde, men tilføjede, at det var strafbart illegalt at krydse grænsen. En vestlig ambassade, der ønskede at være anonym, havde heller aldrig hørt om sådanne tilfælde. Vesnia benægtede, at det er strafbart at søge om asyl i udlandet, og tilføjede, at artikler i den tidligere straffelov, som omhandlede højforræderi, er fjernet i den nye straffelov.

14. Litauen

UNHCR havde ikke kendskab til, at unge litauere søger asyl i udlandet under dække af, at de er belarussere. UNHCR bemærkede, at den politiske situation i Belarus er almindeligt kendt i Litauen.

UNHCR anførte, at der ud over en forværret økonomisk situation ikke i den generelle menneskeretlige situation i Litauen er forhold, der kan betragtes som alvorlige, og at der ingen aktuelle forhold er, der kan begrunde, at unge litauere skulle flygte og søge asyl i udlandet.

UNHCR oplyste, at der bor et lille belarussisk mindretal i grænseegnen til Belarus, ligesom der bor et litauisk mindretal på den anden side af grænsen i Belarus, og at der findes mange blandede ægteskaber mellem litauere og belarussere. Endvidere foregår der en livlig trafik over grænsen.

Belarusserne i Litauen anses ikke af UNHCR for at være en sårbar gruppe.

UNHCR oplyste endvidere, at Litauen kun har haft meget få belarussiske asylansøgere, og at det mest handler om ældre belarussere, der kom under sovjettiden, og som i dag har problemer med deres dokumenter.

Med hensyn til børn fra børnehjem oplyste UNHCR, at disse, når de fyldte 16 år, bliver overført til ungdomsherberger, hvor de kan blive indtil de fylder 18 år. Derefter bliver de overladt til sig selv. Deres økonomiske situation er meget vanskelig, og ofte lever de på gaden og ernærer sig ved tiggeri eller kriminalitet.

Kriminalinspektør (Detective Chief Superintendent) Jørn Haugaard, der er nordisk forbindelsesofficer, anførte, at der udover de økonomiske forhold herunder arbejdsløshed ingen forklaring var på, hvorfor unge litauere skulle søge asyl i udlandet.

Jørn Haugaard oplyste endvidere, at der findes mange kriminelle bander i Litauen herunder ungdomsbander, som er lokalt organiserede, og som delvis opererer i hele Skandinavien, herunder især i Sverige.

De litauiske migrationsmyndigheder havde ikke kendskab til, at unge litauere skulle søge asyl i udlandet under dække af at være belarussere. Migrationsmyndighederne havde heller ikke kendskab til en eventuel illegal invandring af belarussere eller til, at belarussere skulle arbejde illegalt i Litauen.

15. Konsulterede organisationer og personer

15.1 Belarus

Belarusian Association of Journalists (BAJ), Aleksandr Tomkovich, Vice-President, Taccjana Ivanayna Mel'ničuk, Chief Editor of Belaruskaja Maladzěžnaja and staff.

Belarussian Association of Journalist (BAJ) blev stiftet i 1995. Organisationen har hovedkontor i Minsk og regionale afdelinger i 19 byer i Belarus. Organisationen er medlem af en række internationale journalistorganisationer samt Glasnost Defense Foundation i Moskva, der også finansiere nogle af organisationens publikationer. Organisationens medlemmer er ikke kun journalister fra den uafhængige presse, men også journalister fra de statslige medier. Organisationens hovedformål er at forsvare pressefriheden og journalisters rettigheder. I 1997 stiftede organisationen Law Center for Media Defense, som har til opgave at yde juridisk bistand til den uafhængige presse og til individuelle journalister. I samarbejde med f.eks. Art. 19 organisationen i London monitorerer BAJ intensivt presseforholdene i Belarus og har i flere omfattende rapporter redegjort for overgreb på pressefriheden.

Belarusian Popular Front "Adradžeńnie" [BNF], Vincuk Viačorka, Chairman.

Belarussian Social-Democratical Party Hramada, Dr. Stanislau Šuškevič, President of Central Rada, MP.

Belarussian Women's Party "Nadzeya", Valentina T. Polevikova, President.

Charter '97, Andrei Sannikov, International Co-ordinator, Ludmila Gryaznova, MP.

Charter '97, blev grundlagt i november 1997 på initiativ af Belarusian Popular Front. Organisationen har ingen ledere, men består af en gruppe personer, der er aktive inden for politik og menneskerettigheder, journalister og kunstnere m.fl. Organisationen har nedsat en række arbejdsgrupper, herunder en til forsvar af menneskerettigheder og en international koordineringsgruppe. Organisationen samarbejder med en række internationale organisationer. Desuden udgiver organisationen en månedlig rapport om situationen i Belarus. (Charter '97 teksten er vedlagt som bilag 6.)

Committee for Migration, Ministry of Labour of the Republic of Belarus, Alexander Moskalenko, Deputy Head, and Vladimir I. Galteev, Deputy Chairman.

Embassy of a NATO-Country.

Human Rights Center "Viasna", Ales Bjaliatskij, Chairman, and Boris Gunther, Lawyer.

Viasna blev grundlagt i 1996. Organisationen yder blandt andet juridisk og materiel bistand til personer, der er politisk forfulgte, og deres familier. Organisationen

*angiver alene i år 1999 at have ydet bistand til cirka 1.000 personer. Organisationen monitorerer menneskerettighedssituationen, afholder pressekonferencer og udgiver jævnlige rapporter samt tidsskriftet *The Rights to Freedom*. Organisationen har i alt 17 afdelinger i flere af de større byer i Belarus. Den består af cirka 200 frivillige, herunder jurister, og den samarbejder med Amnesty International, Human Rights Watch, International League of Human Rights m.fl.*

International Helsinki Federation, Belarusian Helsinki Committee, Tatsiana Pratsko, Chair.

Belarusian Helsinki Committee er en frivillig, uafhængig og apolitisk organisation, hvis formål det er at beskytte og monitorere menneskerettighederne i Belarus. Organisationen har over 200 medlemmer, herunder jurister. Den er underopdelt i 10 kommissioner blandt andet i Kommissionen for civile og politiske rettigheder og kommissionen om politisk undertrykkelse. Organisationen er medlem af Den Internationale Helsinki Føderation, og den udgiver en række rapporter, herunder valgrapporter.

IOM (International Organization for Migration), Alexander Kapiroviski, Head of Office.

Ministry of Internal Affairs of the Republic of Belarus, OVIR, Otdel Viz i Registrasii, (Department of Passport and Visa) Viktor Adamavič Šych, director and Aleksei Begun, Head Inspector.

Michail Chigir, Former Primeminister and candidate for president.

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Belarus, Dr. Dmitry Belabrodski, Counsellor, Department of Europe, and Valerij Antonovich Kozlovskij, Deputy Head.

National Assembly of the Republic of Belarus, House of Representative, the Standing Committee for Human Rights, National Relations and Mass Media, Valery F. Lipkin, Chairman, Jurij Anatoljevich Morozov, MP, and staff.

OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe), Dr. Hans-Georg Wieck, Ambassador, Head of AMG.

Party of Communists of Belarus, Central Committee, Sergey I. Kalyakin, First Secretary, and Elena Skrigan.

Radio Free Europe, Radio Liberty, Miensk Bureau, Yuri Svirko, Correspondent.

Sexual Minorities Freedom League "Lambda", Edvard Tarletskij, chairman, and staff.

*Sexual Minorities Freedom League "Lambda" har eksisteret siden 1998. Organisationen udgiver et tidsskrift *Forum Lambda*, der oprindeligt blev stiftet med støtte fra Open Society Foundation, og arrangerer festivaler, udstillinger og konferencer. Organisationen samarbejder med lignende organisationer i Sverige og andre lande.*

Svobodnye Novosti, Aleksandr Leonidovič Ulitenok, Chief Editor.

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) Liaison Office in the Republic of Belarus, Bohdan Nahajlo, Head.

United Civil Party, Anatol Liabedzka, Chairman.

Union of the Jewish Communities, Leonid Levin, Chairman.

Foreningen af jødiske organisationer blev stiftet i 1991. Den er en sammenslutning af 26 jødiske samfund i landet, hvoraf en lang række af dem driver skoler og søndagsskoler, udgiver aviser og organiserer humanitær hjælp til syge, gamle og fattige jøder.

Western Embassy

15.2 Lithauen

UNHCR, United Nations Development Programme in Lithuania, Lyra Vusockienė, Legal Adviser.

Royal Danish Embassy, Jørn Haugaard, Detective Chief Superintendent, Nordic Liaison Officer.

Republic of Lithuania Ministry of International Affairs, Olegas Skinderskis, Director International Relations and European Integration Department, and staff.

16. Bilag

Bilag 1, Kort over Belarus

Bilag 2, Kort over Belarus' distrikter

Bilag 3, Lov om afholdelse af demonstrationer

Bilag 4, Uddrag af lov om pressen og andre massemedier

Bilag 5, Lov om ind- og udrejseproceduren i Belarus

Bilag 6, Charter '97

Bilag 1: Kort over Belarus

Bilag 2: Kort over Belarus' distrikter

Bilag 3: Lov om afholdelse af demonstrationer

**ON GATHERINGS, MEETINGS, STREET PROCESSIONS,
DEMONSTRATIONS AND PICKETING**

Law of the Republic of Belarus

N 114-3 of December 30, 1997

The present Law determines a procedure of organizing and conducting gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing.

Freedom of gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing organized and conducted without violation of law and order, and with respect for individual rights and freedoms, is guaranteed by the state.

The Law is directed at creating conditions for realization of rights and freedoms of citizens, safeguarding of peace and security during gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing staged in the streets, squares and other public places in the Republic of Belarus.

Chapter 1. General Provisions

Article 1. Application of the Present Law

The present Law shall apply to the citizens of the Republic of Belarus, foreign citizens and persons without citizenship within the limits of their rights and freedoms provided by the legislation of the Republic of Belarus.

The procedure of organizing and conducting gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing, as stipulated by the present Law, shall not apply to meetings of work collectives, political parties, social action organizations, trade unions and other organizations, staged in closed premises in compliance with the legislation and regulations and by statutes of these organizations.

Article 2. Terms and Definitions

The main terms used in the present Law have the following meaning:

gathering is a joint presence of a group of citizens gathered together to discuss in public and express their attitude towards actions of individuals and organizations, events of social and political life, and to solve problems which damage their interests;

meeting is a mass gathering of citizens for public discussion of, and showing their attitude to actions of individuals and organizations, events of social and political life, and settlement of problems which damage their interests;

street procession means an organized mass marching of citizens along any sidewalk, carriageway (road), boulevard, avenue or square, in order to attract attention to any

problems, or publicly express their social, political or religious attitudes and positions, or protest;

demonstration is an organized mass movement of citizens along any sidewalk, carriageway (road), boulevard, avenue or square, in order to attract attention to any problems, or publicly express their social, political or religious attitudes and positions, or protest using posters, transparency, pictures or other means;

picketing means a public expression by a citizen or group of citizens of their social, political, group, personal or other interests or protest (without any marching), including hunger-strike, related to any problems, using or without using posters, transparencies or any other facilities.

Article 3. Legislation on Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

Legislation on gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing is based on Constitution of the Republic of Belarus, the present Law and other laws of the Republic of Belarus.

(Part 2 is not given due to its non-coming into force)*

* Part two of Article 3 of the Law of the Republic of Belarus “On gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing” did not come into force in accordance with Part 8 of Article 100 of Constitution of the Republic of Belarus.

Chapter 2. Procedure of Organizing and Staging Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

Article 4. Applications for Staging Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

Application about intention to stage a gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing shall be submitted by the organizers to the local executive and administrative body whose territory is intended to be used for staging the above events.

If a gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing is intended to be held in the territory of several administrative districts, or if a number of participants exceeds 5000, the application shall be put in to a higher executive and administrative body.

In Minsk, applications shall be submitted to the Minsk City Executive Committee.

Article 5. Organizers of Meetings, Gatherings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

Any citizen of the Republic of Belarus, living permanently in its territory, who has reached the age of 18 and has the right to vote, may become the initiator and organizer of any gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing.

Any citizen indicated in the application as organizer of a gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing, who committed himself (herself) in writing to make the above arrangements, or any person actually performing arrangement functions, shall be deemed to be the organizer.

Political parties, social action organizations, trade unions and other organizations initiating any gathering, meeting, procession, demonstration or picketing, shall designate organizers of the given event themselves.

Article 6. Form, Content and Term of Putting in the Application

The application shall be submitted in writing at least 15 days before the date set for holding or conducting any gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing.

The application shall contain:

- purpose, form and place of the event;
- time (beginning/end of the event);
- route of movement;
- approximate number of participants;
- names of organizers, their address and place of work (study);
- arrangements for ensuring public order and security during the event;
- date of filing the application.

Date of filing the application shall be the date of its registration in a local executive and administrative body.

Applications for staging gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing shall not be rejected, provided they are made in conformity with part 2 of the present Article and submitted in time specified by part 1 of the present Article.

Article 7. Consideration and Approval of Applications

Head or deputy head of the local executive and administrative body shall examine the application and inform the organizer in writing about the final decision not later than 5 days before the date of the event.

The decision shall indicate either permission, or prohibition to stage a gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing, as well as motivation of the prohibition.

In examining the application, the head of the local executive and administrative body has a right to change the time and place of the event in order to secure the rights and freedoms of citizens, ensure public order, normal traffic and functioning of transport, enterprises, institutions and organizations.

Article 8. Appeal Against the Decision

Appeal against the decision of the head of the local executive and administrative body to prohibit a gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing may be filed to the court.

Article 9. Preparation of a Gathering, Meeting, Street Procession, Demonstration and Picketing

Organizers or their authorized representatives shall make arrangement of a gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing.

Until they obtain a permit, organizers or any other persons have no right to announce in mass media the time and place of a gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing, prepare and distribute for this purpose leaflets, posters or any other materials.

Article 10. Place and Time for a Gathering, Meeting, Street Procession, Demonstration and Picketing

Gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing may be staged at any places suitable for these purposes, excluding places prohibited by decisions of local executive and administrative organs made in accordance with the present Law.

Gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing may be held at a distance not less than 200 m from the buildings of the residence of the President of the Republic of Belarus, National Assembly of the Republic of Belarus, Council of Ministers of the Republic of Belarus and TV & Radio Center, and at least 50 m from the premises of republican government bodies, local executive and administrative bodies, diplomatic representatives and consulates, courts and bodies of the Procurator's office.

Gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing shall not be held at the premises of the underground, railway, water and air transport, or at a distance less than 50 m from the premises of enterprises, institutions and organizations which ensure defence, state security and life-support for the population (public transport, supply of water, power, heat and other energy carriers, hospitals, kindergartens, schools and polyclinics).

Gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing may be held from 8 a.m. to 10 p.m.

Local executive and administrative bodies may designate permanent places for gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing, as well as places where such events are prohibited.

Article 11. Procedure of Organizing and Staging Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

Gatherings, meetings, street procession, demonstrations and picketing, as well as appearance in public shall be organized at a certain time and place in accordance with the purposes indicated in the application.

Gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing for the purpose of forcible change of the constitutional system, as well as propaganda of war or social, national, religious and racial animosity are prohibited.

Laws and enactments of the President of the Republic of Belarus may impose other restrictions on gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing and on participation in these events.

Organizers of gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing are obliged to:

be present at all events staged;

ensure observance of the terms and procedure of events, keep order and provide security of citizens and safety of buildings, constructions, transportation facilities and other properties, including green zones;

fulfill all legal requirements of officers of bodies of internal affairs or public representatives in charge of maintaining public order, and assist them in keeping public order;

inform all participants about the decision to stop the event;

wear a badge or any other symbol indicating him (her) as organizer of the event;

by invitation of a head (deputy head) of the local executive and administrative body, or internal affairs department, appear for a more precise definition of issues related to the event.

Local executive and administrative bodies may adopt additional regulations on the procedure of staging gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing subject to local conditions and requirements of the present Law.

Article 12. Maintenance of Public Order during Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations or Picketing

During gatherings, meetings, street processions, demonstrations or picketing, the participants are obliged to keep public order and fulfill all legal requirements of organizers of the event and officers bodies of internal affairs.

During gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing, the organizers and participants are not allowed to:

block traffic or obstruct movement of vehicles and pedestrians;

hinder the uninterrupted functioning of enterprises, institutions and organizations;

erect tents and other temporary constructions;

take any actions against militia officers or public representatives in charge of peace in order to prevent them from performing their duties;

bear any cold steel, fire-arms, gas or any other weapons, explosives and ammunition, their imitations and plaster casts, as well as specially made or adapted articles which may be harmful to people or cause material damage to citizens, enterprises, institutions and organizations;

use posters, transparency or other means containing any slogans which call to a forcible change of the constitutional system, or spread propaganda of war, social, national, religious or racial animosity, or humiliate personal honor and dignity;

use unregistered banners, flags or pennants, as well as emblems, symbols and posters, which call to the change of constitutional system or disturb public order, rights and legal interests of citizens.

Article 13. Close of Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

Gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing, including arrangement of these events, shall be stopped by demand of the head (deputy head) of the local executive and administrative body, by officer of body of internal affairs or by organizer of the event, if no application has been submitted, no permit has been issued, procedure of staging the event in accordance with the Article 12 of the present Law has not been followed, a danger to personal life or health, or breach of public order has taken place.

If participants of the event refuse to meet the above requirements, bodies of the Internal Affairs shall take the necessary legal measures to stop the gathering, meeting, street procession, demonstration or picketing.

Article 14. Non-interference of State or Other Bodies, as well as Citizens, in Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

State bodies, political parties, social action organizations, trade unions and citizens have no right to interfere or put obstacles in the way of any gatherings, meetings, street processions, demonstration or picketing held in compliance with the present Law.

**Chapter 3. Responsibility for Violation of Legislation of the Republic of Belarus.
Compensation for Damages**

Article 15. Responsibility for Violation of Established Order of Organizing and Holding Gatherings, Meetings, Street Processions, Demonstrations and Picketing

Any person, who has violated the procedure of organizing and staging gatherings, meetings, street processions, demonstrations and picketing as stipulated by the present Law, shall bear responsibility in compliance with the legislation in force.

Article 16. Compensation for Material Damage

Guilty persons in compliance with the legislation shall compensate any material damage inflicted on citizens, enterprises, institutions and organizations during gatherings, meetings, street processions, demonstrations or picketing.

Chapter 4. Final Provisions

1. The present Law shall come into force as of the day of its publishing. With the present Law coming into effect, Decree of the President of the Republic of Belarus N 5 of March 5, 1997 shall be deemed invalid.

2. Council of Ministers of the Republic of Belarus shall, within 3 months:

work out and submit to the Chamber of Representatives of the National Assembly of the Republic of Belarus proposals on bringing legislative acts of the Republic of Belarus, into line with the present Law;

bring the decisions of the Government and other executive bodies into line with the present Law.

Bilag 4: Uddrag af lov om pressen og andre massemedier

ON THE PRESS AND OTHER MASS MEDIA

Law of the Republic of Belarus

N 3515-XII of January 13, 1995

The present Law ensures realization of the constitutional right of citizens of the Republic of Belarus for freedom of speech, press and information, regulates public relations arising during establishment and operation of the press and other mass media, dissemination of their produce, as well as determines rights and liabilities of subjects of mass media.

Article 5. Inadmissibility of Abuse of Freedom of Popular Information

It shall not be allowed to use mass media for the following purposes:

- commitment of actions punishable in the criminal form;
- disclosure of data comprising state or any other secrets specifically guarded by the law;
- appeals to seizure of power, forced change of constitutional order, breaking of the territorial integrity of the Republic;
- stirring up national, social, racial, religious enmity or discord;
- propaganda of war and aggression;
- dissemination of pornographic products;
- infringement of morality, honor and dignity of citizens;
- dissemination of information defaming honor and dignity of the President of the Republic of Belarus, heads of state bodies whose status is established by the Constitution of the Republic of Belarus;
- dissemination of information on behalf of political parties, trade unions or other social action organizations which failed to pass state registration (reregistration) in the established order.

Shall not be subject to publication or promulgation any unfinished materials of interrogation, preliminary investigation and court cases without a written permit of the person who is fulfilling the interrogation, of the investigator or the judge, respectively, as well as materials obtained as the result of operating and searching activities.

Article 6. Language of Mass Media

Periodic printed editions and other mass media of the Republic of Belarus shall execute their activities in the state languages, as well as in other languages in accordance with the Constitution of the Republic of Belarus and the legislation in force.

Distortion of generally accepted norms of the language used shall not be allowed.

Article 7. Legislation on the Press and Other Mass Media

The legislation on the press and other mass media comprises the Constitution of the Republic of Belarus, the present Law and other acts of legislation of the Republic of Belarus.

Chapter 2. Establishment and Organisation of Activities of Mass Media

Article 8. Right to Establish Mass Media

A founder (co-founder) of a mass medium may be a citizen, a group of citizens, a political party and any other social action organisation, enterprise, institution, organization, governmental body.

The following shall not be a founder:

- a citizen under eighteen years of age, or who is serving a court sentence or recognized incapable by the court;
- a political party, a social action organisation whose activities have been banned by the law;
- a citizen of another country, or a person without citizenship who has no permanent residence in the Republic of Belarus;
- an individual or a legal entity who acted as a founder of a mass media earlier, and the activities thereof have been banned, — during two years after the enactment date of the court judgement on termination of the activities of that mass medium.

The co-founders are acting jointly as a founder.

Article 9. Registration of Mass Media

An editorial board of a mass medium shall start their activities after registration of the mass medium by the body of state administration determined by the Council of Ministers of the Republic of Belarus.

A decision on registration shall be taken within one month after the date of receipt of the respective application and of the necessary documents. Within the established period, the governmental body authorized to do so shall take one of the following decisions:

- 1) to provide state registration;
- 2) to refuse state registration;
- 3) to extend the consideration period of the application for registration.

Extension for one month at most of the consideration period shall be made in case a need has arisen in the registration body to request some additional information in order to make the documents submitted for registration more precise.

A mass medium shall be considered registered starting from the date of issuance of a registration certificate.

The founder shall preserve the right to start the issuance of the mass medium within one year after the date when he/she/it has received the registration certificate. In case of missing this period the registration certificate of the mass medium shall be considered invalidated.

Article 10. An Application for Registration

The following data shall be present in the application for registration of a mass medium:

- 1) founder (co-founders);
- 2) title (name) and type of the mass medium;
- 3) language;
- 4) address of the editorial board;
- 5) form of periodic dissemination;
- 6) intended territory of dissemination;
- 7) approximate topics and (or) specialization;
- 8) sources of financing;
- 9) information on whether the applicant is a founder, editor-in-chief, publisher or disseminator of any other mass media;
- 10) periodicity.

The application shall be accompanied by the statute (charter) of the editorial board, the decision on its establishment, the documents to prove payment of the registration fee, and certifying approval of location of the mass medium by the respective local executive and administrative bodies.

It is forbidden to present any other requirements when registering a mass medium.

Article 11. Reregistration of Mass Media

A mass media shall be subject to reregistration if it has not been published for more than one year, as well as in case of liquidation or reorganization of the founder — a legal entity, change of the founder (attachment of new founders), of the title and type of the periodic edition.

Reregistration of a mass media shall be obligatory in case a decision was taken to suspend its activities twice during one year.

Reregistration of a mass media is made in the same order as registration.

In case any changes are made in the staff of co-founders, except the cases envisaged by part one of the present Article, or in the location of the editorial board, or in the language, periodicity, territory of dissemination, or in the topics of the periodic edition, the founder shall inform about the fact in writing within one month the governmental body that has registered this mass medium for the latter to enter alterations into the registration certificate.

Article 12. Cases of Liberation from Registration

No registration is required:

of mass media specifically established by the bodies of legislative, executive and judicial authorities for the purpose of publication of their official materials, normative and other acts;

of radio and TV programs disseminated through cable networks limited by the rooms and territory of one institution, enterprise or organization, or of those which have at most ten subscribers;

of audio and video programs disseminated as recordings in the number of at most ten copies.

Article 13. Refusal to Register

Refusal to register a mass medium shall be possible only for the following reasons:

1) an application has been submitted on behalf of a citizen, a group of citizens, a political party or any other social action organisation who has no right to establish a mass media in accordance with part two of the Article 8 of the present Law;

2) the data presented in the application do not correspond to reality;

3) the title, the approximate topics or specialization of the mass media are in contradiction with requirements of the Article 5 of the present Law;

4) the state body has earlier registered the mass medium under the same title;

5) the application has been submitted prior to expire of two years after the date of enactment of the judgement terminating the activities of the mass medium;

6) the application has been submitted while breaching parts one and two of the Article 10 of the present Law.

A notice about refusal to register a mass medium shall be directed to the applicant in writing within ten days after the date of taking the decision with indication of the grounds for the refusal envisaged by the present Law.

Article 14. Registration Fee

The registration fee, in the order and in the sum determined by the Council of Ministers of the Republic of Belarus, shall be charged for issuance of the registration certificate of a mass medium.

For the mass media specializing in reports and information of advertising or erotic character the increased registration fee, and for those specializing in reports and materials for children and adults, for invalids, as well as for those specializing in education, culture and enlightening, — the reduced registration fee shall be established.

Article 15. Recognition of a Registration Certificate Invalid

A registration certificate of a mass medium may be announced invalid by the court or by the body of state administration in cases if:

the registration certificate has been received through breaching of the legislation;
a repeated registration of the same mass medium took place.

The decision to recognize a registration certificate invalid taken by the registration body may be appealed against at the court within a month after it has been taken.

Article 16. Suspension and Termination of Activities

In case a mass medium breaches the legislation, the founder, the registration body or the prosecutor may make a respective written warning.

The activities of a mass medium may be suspended by a decision of the founder, of the registration body or of the court for the period of up to three months in case the editorial board of the mass medium has violated the requirements of the present Law.

The activities of a mass medium may be terminated only by decision of the founder or of the court in the order of civil proceedings upon a suit of the registration body or of the prosecutor.

The founder shall have the right to suspend or terminate the activities of the mass medium exclusively in cases envisaged by the statute of the editorial board or by the contract between the founder and the editorial board (editor-in-chief).

A basis to terminate by the court the activities of a mass medium shall be multiple during one year violations by the editorial board of requirements of the Article 5 of the present Law, on which occasion written warnings have been made, as well as non-fulfilment of a court judgement about suspension of activities of the mass medium.

A decision to suspend or terminate the activities of a mass medium may be taken not later than three months after the date the grounds for that arose as envisaged by the present Article.

The termination of the activities of a mass medium invalidates its registration certificate and the statute of the editorial board.

Article 17. Procedure of Appealing against Refusal to Register a Mass Medium, as well as Against Decision to Suspend its Activities

Refusal to register a mass medium, violation by the registration body of the period established for registration, as well as decision to apply the measures envisaged by the Article 16 of the present Law to the editorial board, may be appealed against at the court within one month by the founder or by the editorial board of the mass medium.

Bilag 5: Lov om ind- og udrejseproceduren i Belarus

Bilag 6: Charter '97

We, the citizens of the Republic of Belarus declare that the actions of today's authorities are aimed at elimination of inalienable human rights and freedoms. The Constitution -the basic law of the country - has been violated. The Belarusian people is denied the right to elect its representatives to offices. There are systematic attacks against freedom of speech, against the right of citizens to know the real state of affairs in the country. National culture and school are being destroyed, the Belarusian language is being ousted. Hundreds of thousands of families are on the brink of survival due to the daily rise in prices and miserable salaries. On the eve of the 21 century a dictatorship has been established in the center of Europe. 10 million people have found themselves in the grip of despotism.

We believe that our homeland is worthy of freedom and prosperity. We are convinced that these goals can be achieved through our joint efforts. We are inspired by the example of free peoples that have chosen this way before us. We remember the group of courageous Czech and Slovak human rights activists that signed "Charter 77" declaring struggle against totalitarianism in their country. Several years later Eastern Europe got rid of the red dictatorship. The peoples of these countries gained the possibility to develop freely and to work for their well-being.

We cannot reconcile ourselves to despotism, violation of laws, crimes against the people and individuals. We will be in solidarity with everyone who fights for one's rights, seeks freedom and well-being for oneself and one's family.

We are of different political views and faiths but we are united by the love of freedom and our homeland. The basis of our readiness for joint actions to liberate Belarusian people will be respect to the views and faiths of each other. Our solidarity will overcome violence and shameless lies. All who have chosen to fight for human dignity and rights shall be confident in common support.

We count on the understanding of international community and solidarity of all forces that are aware of the danger of the emergence of a new brown empire in the post-Soviet space. The thorn of totalitarianism must be removed from the body of Europe.

We, the citizens of Belarus declare today our responsibility for the destiny of the country, for the future of our children. We will make Belarus a free, sovereign and prosperous European country, where human rights are protected, where there are no political prisoners and everyone can live in dignity.

We call upon all citizens of Belarus to join our Charter in order to fight together for our rights and freedoms, to restore democracy and rule of law in our country.

LONG LIVE FREE BELARUS!

Adamovich Slavomir
Andreev Victor
Belyatsky Ales
Bobkov Igor

Grushevoy Guennady
Gryaznova Ludmila
Gusak Stanislav
Daneiko Pavel

Korotkevich Olga
Kostka Valery
Lavrovskaya Irina
Lebedko Anatoly

Bogdankevich Stanislav
Bondarenko Dmitry
Borodach Vladimir
Borodulin Rygor
Borshchevsky Lyavon
Bukchin Semyon
Buravkin Guennady
Bukhvostov Alexander
Bykov Vasil
Bykov Guennady
Vasilkov Vitaly
Vashkevich Alexander
Vilman Victor
Volkov Vladimir
Volsky Lyavon
Vyachorka Vintsuk
Gavin Tadeush
Guilevich Nil
Golubev Valentin
Gonchar Victor
Grib Mechislav
Gritskevich Anatoly
Skochko Yevgueny
Sosnov Alexander
Statkevich Nikolai
Taras Valentin
Tikhinya Valery
Tregubovich Valentina
Trusov Oleg
Tychina Mikhas
Fadeev Valery

Dashuk Victor
Dobrovolsky Alexander
Domash Semyon
Drebezova Galina
Dudareva Nadezhda
Yelfimov Victor
Zhelyapov Christofor
Zhuk Pavel
Zhurakovsky Valery
Zakharenko Yuri
Znavets Pavel
Ivashkevich Victor
Ipatova Olga
Kamotskaya Kasya
Karavaichik Ivan
Karnazytsky Pavel
Karpenko Guennady
Katsora Vladimir
Kobasa Miroslav
Kozlovsky Pavel
Korneenko Victor
Korol Alexei
Fridland Mikhail
Khalezin Nikolai
Khalip Vladimir
Khashchevatsky Yuri
Khodyko Yuri
Chernov Victor
Chigir Mikhail
Shalkevich Victor
Sharetsky Semyon

Litvina Zhanna
Marinich Mikhail
Markevich Nikolai
Marochkin Ales
Martselev Serguei
Matskevich Vladimir
Milinkevich Alexander
Mindlin Leonid
Mitskevich Maria
Nistyuk Vladimir
Ogurtsov Yevgueny
Ostrovsky Ales
Pastukhov Mikhail
Pogonyailo Garry
Potupa Alexander
Protko Tatyana
Rovdo Vladimir
Saverchenko Ivan
Sannikov Andrei
Severinets Pavel
Sivukha Valery
Sivchik Vyacheslav
Shaternik Alexander
Sheremet Pavel
Sherman Carlos
Shlyndikov Vassily
Shushkevich Stanislav
Shchukin Valery
Yurina Galina
Yakovlevsky Roman